

Prețul unui număr 30 cruceri — 75 de bani.

Jurnal beletristic - literar.

Abonament pe un an fl. 7, pe un semestru fl. 3.60

Nr. 3.

Apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Tomul I.

Ciocoi.

Roman istoric de Theochar Alexi.

(Continuare.)

VIII.

Fuga și góna.

Nu trecuse încă un cart de oră de când i spusese Tache stăpênului sêu vestea despre Dochia, și êtă-lu la grajdul poștei, cu o geantă în mână, încins peste mijloc cu un chimir și dând gură ceaușului, sê zorêscă pe surugiin.

— Êtă nene un sfañț — ñise câtră ceauș — fă mai de grabă, și nu zăbovi atât, căci voese să ajung încă astădi până la graniță. —

— Cú greu, coconașule, cu greu! — respunse ceaușul devenind fôrte supus prin talismanul ce-i intinsese Tache în forma unui sfañț și grăbindu-se a zori pe surugiin.

— Mișcă Gheorghe — îi strigă acestuia, — nu vedî că ai sê duci un coconaș încins cu chimir. — și la aceste cuvinte i arătă sfañțul.

— Dêcă i-a dat ceaușului un sfañț, apoi mie îm va da de bună sêma doi. îș ñise surugiul și acêstă reflecșiune îl inți așa de bine încât în timp de douê minute caii erau puși la căruciora poștei și porniți mâncând pământul.

De câte ori sê vedea din depărtare vr'o trăsura venind spre căruța poștei, surugiul începea sê dea la chiote îndelungate și pătrundêtoare, semnul, ca să i sê facă loc, care semn să și respecta din partea tuturor. Astfel mergea căruța fără pedecă. În timp de trei carturi de ôre sosiră la stațiunea cea dintâi, la Săftica. Până sê tragă la poște, în o depărtare de vr'o miă de paști, surugiul începuse a da la chiote

lungi și rêsunătore, cu tôte că nu sê vedea nici un car pe drum. Acêstă lera însă un semn pentru surugiul de la stațiã, că sosese un călător, care dă bacșiș bun, ca să sê pregătêscă, să-lu ascepte gata cu caii inhamați la căruța, căci pe atunci sê schimbau la stațiuni nu numai caii, dar și căruța.

Astfel Tache găsi în adevêr căruța poștei cu caii inhamați, gata spre plecare. N'avu de cât sê sară din căruța în care sê ducea și să sê arunce cu gênta sa cu tot în cea care-lu ascepta, dând surugiului doi sfañți, êr ceaușul unul drept bacșiș, êr apoi porni, mergênd ca fulgerul. Așa merse la tôte stațiunile următore.

La „doue cărcimi“ prima stațiune, care urmêză după orașiul Ploiesci, întrebâ de fugarii, pe care îi urmărea. Vlad Voicu și Dochia Comănescu trecuseră în adevêr pe acolo, cu vr'o șese ôre mai nainte.

Tache profitase așa dară ca vr'o șese ôre. Dêcă mai urma încă trei ôre așa trebuia să-i ajungă, cam pe la Comarnic.

Vlad sê ducea în trăsura sa particulară, decî avea cu mult mai multă zăbavă, până să schimbau caii pe la stațiuni.

Acum începu Tache pe drum mergênd, sêu mai bine ñis sburând a-și face planul, cum sê readucă pe Dochia. El credea, că Dochia era furată cu sila, și că va fi bună bucurôsă, dêcă i sê va da ocașiune a sê reintôrce la părinți. Nici prin vis nu i-ar fi venit lui Tache gândul, că fata merge de voiă bună cu răpitorul ei: asemenea lucru nu sê mai pomênise, decî nu era nici eugetabil.

Totă grigea lui era numai, cum va putea face pe Vlad să le dea trăsura, căci în căruța poștei nu putea veni fata banului; și totuși, ce fericire ar fi fost pentru Tache, să ședă cu dânsa în aceea caruciură, așa aproape de ea, singură cu ea. În fine să gândească, că deca nu va isbuti de a lua lui Vlad butca sa, ceia ce nu-i ar fi displăcut tocmai pré tare lui Tache, vor merge până la Bucov în căruța poștei și de acolo își vor procura o trăsură mai cum să cade.

În Câmpina află, că Vlad plecase numai cu vr'o câteva minute înainte de a sosi el acolo.

Tache părea a-și fi ajuns ținta mai curând de cât sperase el.

Căi sburau, mergeau scăpărind pe un povârniș în jos. Tache zărea deja la o cotitură a drumului butca, în care după toate aparințele, ședea Vlad cu Dochia. Puține minute încă, și i-a ajuns. Surugiul va trece înainte, apoi se va întorce și va opri pe surugiul de la butca lui Vlad. Să înțelesese cu el în această privință, îi dedese deja o arvună de vr'o trei sfanți, care-și făcuse efectul, căci surugiul la vederea butcei începu să scotă nisce răcnete, încât chiar și caii cu toate că erau deprinși cu chiotile surugiilor, se spăriară și o luară fuga în jos, de credeai, că acum, acum se vor prăpădi. Căruța poștei făcea nisce sărituri, încât Tache dăbia mai putea să se țină în ea, când de o dată eșind cuiul, care ținea cele două roțe de dinainte ale căruței, caii și cu surugiul care nu simțise nimic și care de răcniturile ce scotea nu putea auzi sbierăturile lui Tache, plecară înainte și-lă lăsară pe acesta cu roțele de dinapoi și cu căruța în mijlocul drumului. Ce situațiune proustă pentru Tache și ce întemplantare stricăciostă pentru planurile sale.

Surugiul său va întrece butca, se va întorce și o va opri, fără ca el să fiă de față. Vlad Voicu va prinde de veste că este urmărit și toate ostenele sale vor fi fost în zadar, căci răpitorul alarmat, va îndoi opintirile sale și cu ajutorul bacșipurilor indoite i va scăpa pe dinaintea ochilor.

Căi surugiului său, obosiți de góna nebună, vor perde mult timp până să se întoracă, până să-l găsească și până să-l ducă la Comarnic, stațiunea care urma.

Tache era disperat, se sfâdea cu sórtea sa, injura pe surugiul, voia să pornescă înainte, apoi se gândi éráș, că ar trebui să mérégă călare, deca ar lăsa căruța în drum, și el nu era bun călăreț, deci se întorçe éráș, se aruncă în drum lângă căruța și începu să plângă de ciudă.

Ședea așa mai mult de o jumétate de oră, consumat de focul nerăbdăreii, când étă în fine, că se întorçe surugiul.

— Dar ș-am pățito coconașule — țise acesta sosind lângă el.

„La dracu, — răspunse Tache scrișnind cu dințiț, — nu m'ai auzit când ț-am strigat să te opresci?”

— Cum sfinți să te fi auzit! —

„De ce nu ț-ai întors barem o dată capul, ca să veđi ce este îndărăptul tđu“.

— Apoi de, coconașule, mă uitam tot înainte, la butca pe care aveam să o întrec. —

„Ei bine ai întrecut-o“.

— Am întrecut-o ș'apoi m'am întors cu caii de am oprit-o în drum. —

„Ș'apoi?“.

— Ș'apoi, era p'aci să-mi frâng gătul, dar scăpai ca prin o minune și mă sculai din șanț unde mă aruncase calul. Apoi eram să-mi perd viéta prin glonțul pe care-lu slobozi coconașul din butcă asupra mea; din fericire glonțul trecu peste capul meu. —

„Ș'apoi?“.

— Apoi te căutai pe D-ta și nu te găsi; érc coconașul eși din butcă și mă întrebă cu ce îndrăznélă l'am oprit din calea sa. Eu îi respunsei, că așa îm poruncise-și D-ta, dar nu sciam să-i spu numele D-tale. Întru aceia se arétă capul unei coconițe în ușa caritei. Vai mult era frumósă coconița, dar era și speriată.

„Dragă Vlade, să nu mai zăbovim! hai să plecăm, țise coconița. Coconașul răspunse: étă-mě-sú, scumpă Dochia. Reintrând în butcă închise ușa, și țise cătră surugiul: „plécă înainte băiete.“ Butca plecă, ér eu mă întorsei să te caut. —

„Dragă Vlade, așa a țis coconița méi? așa! bine ai auzit tu méi? a țis dragă?! și n'a țipat, n'a cerut să se întoracă? Minți ticălosule! — sbieră acum Tache ca eșit din fire și ridicând pumnul asupra surugiului.

VIII.

Révașul domnesc.

Surugiul își făcu cruce și țise: „Nu-i trébă curată! đeu nu-i curată coconașule. Ce aș avea eu de acolea deca ț-ai minți, sêracul de mine, și ț-ai spune lucruri care n'au fost?”

„Bine, bine, hai dă-te jos de pe cal, și ajută-mi ca să punem căruța ér în stare, să plecăm cât mai în grabă.“

Surugiul se dete jos de pe cal, luă roțițele cele de dinainte cu care fugiseră caii după ce eșise cuiul, și căutând împrejur, găsi un lemn, pe care îl întrebuintă în locul cuiului pierdut, legându-lu spre mai mare siguranță cu o funiă de teiú.

Întru aceia țise cătră Tache.

— Eu în locul D-tale nu mi-aș mai pune capul cu acel coconaș, că-éi mai avea un pistol la bréu și un iatagan.

„Eu însă am un révaș domnesc, prin care se poruncesce diregățiilor, să mi-lu lege și să mi-lu aducă între pusei la Bucuresci.

— Ce-ți toloșesce acel révaș, deca-lu vom ajunge colca pe drum în lumea largă, unde nu este nici o diregătorie.

„Vom potrivi lucrul așa, ca să-lu ajungem la vr'o stațiă în vr'un sat“.

— Numai să putem! —

„Plcă, și nu mai vorbi!“.

• Căruța poștei sbură din nou înainte.

Tache perduse mult din increderea sa. Pistólele și iataganul lui Vlad totuși îl băgaseră puțin în gróze, dar mai mult îl durea scirea, că Dochia era învoită cu răpitorul ei. Îl durea fiind-că trebuia să-și ia speranța, de a mai cuceri vr'o dată inima acestei fete; îl durea, fiind-că perduse idolul frumos la care se închinase în óre tainice, să sfărámase icóna sfântă și din sfărámăturile ei să zidea acum în inima sa un alt idol negru: rěsbunarea.

Dcă Tache ar fi fost un om bun de fire, s'ar fi întors, n'ar mai fi urmărit pe Dochia din acel minut în care se convinsese că fugea de voiă bună cu Vlad. Dar el avea o inimă spurcată, plină de rěutate. Voia să-și verse veninul, să-și rěsbune și d'aceia, numai d'aceia mai alerga acum în urma celor fugiți.

La prima stația care era a Comarnicului află în adevěr butca lui Vlad. Nu plecaseră încă, fiind-că se stricaseră ceva la ea, și trebuia să se repara.

Tache la acéstă vedere se îngălbini de emoțiune, sări din căruța poștei, și merse la ceauș.

Stația postală Comarnic nu era în satul cu acelaș nume, care se ridică pe pověrnișul unui deal înalt, ci era jos lângă albia Prahovei.

Tache nu nimerise dar tocmai bine, căci autoritățile locale nu erau aprópe și în cas de rezistență din partea lui Vlad, la care trebuia să se accepte, n'avea pe nimen care să-i vină în ajutor. Ómenii dela poșce nu erau slušbașii statului și n'aveau datoria a se supune ordinilor de execuțiune.

Tache merse dar la ceauș pentru a-l întreba în ce mod ar putea să aducă mai degrabă ajutor din sat.

Ceaușul se scărpină în cap și începu s'o incurce, căci fusese prevestit de Vlad și tras în partea sa prin un bacșiș bun.

Tache insistă, ceaușul o incurcă tot mai mult, să vedea că voiesce să câștige timp.

De-o dată se ivi Vlad și cu vr'o doi ómenii venind dinspre Comarnic.

Ceaușul îi făcu un semn.

Tache observă acest gest suspect și se îngrozi puțin.

Nici n'avu bine timp să ia o hotărěre óre-care, când se vėdu de odată tras la dare de sémă din partea lui Vlad.

— Tu ești acela mēi — duse Vlad cătră Tache, — care ai îndrăznit a mă urmări pe mine și pe soția — mea?

„Dcă ești Vlad al banului Voicu, atunci în adevěr te urmăresc pe D-ta și pe coconița Dochia a banului Comănescu, pe care ai răpit'o, și care nu-ți este soție?”

— Auți colea Dochiă — exclamă Vlad, deschidēnd ușa trăsorei în care ședea fata banului Comă-

nescu, — acest mojić îndrăznesce a dăce că nu ești soția mea. Vină de i spune în față, că minte.

Dochia se cobori din butcă, puțin cam emoționată dar plină de curagiū, și pășind cu Vlad dinaintea lui Tache duse:

— Cine-i omul ăsta, și cu ce drept se amestecă în treburile nóstre. —

„Eu sunt Tache Păngărescu, ciocoiu la curtea marelui postelnic Andronache Tuzluc, și trimis de boerul meu, cu rėvaș de la Vodă, ca să-i aduc înapoi pe logodnica sa, care i s'a răpit ađi nópte, și care ești D-ta!“.

— Ce obrăznicie! — exclamă Dochia.

„Ai rėvaș de la Vodă — întrebă Vlad, — unde-i să-l vedem.

— Etă-lū ómenii bunii — duse Tache scoțēnd un rėvaș investit cu sigilul domnesc, — săriți, și prindeți-mi pe acest răpitor de fete! —

Nimen dimprejur nu se mișcă pentru a executa cererea lui Tache.

Vlad duse cătră Dochia: Te rog, întóree-te érăș în butcă, voi veni și eu îndată, căci după cum vėd s'a reparat cuiul, care se stricaseră, caii sunt puși și vom putea pleca îndată. Ceia ce mai am să vorbesc cu acest ciocoiu, se póte face mai bine în lipsa de cât în prezența ta.

După-ce se urcase Dochia érăș în trăsura, Vlad merse spre Tache și smucindu-i rėvașul din mână duse cătră ómenii cu care venise și care îi reparaseră trăsura:

— Luați-mi-lū pe acest ciocoiu, și lungiți-mi-lū cu fața în jos, să-i arăt, cum respectez rėvașul fanariotului Caragea. —

La aceste cuvinte ómenii se și aruncaseră pe Tache, și prindēndu-lū cu tótă resintēnța sa, cu tóte sbierăturile sale mi-lū intinseră pe pământ cu fața în jos.

Vlad aruncă rėvașul domnesc pe spinarea lui Tache și duse cătră ómenii: „Dați fraților, până ce s'a face rėvașul bucățele“. Apoi aruncând vr'o doi icoșari în mâinile ómenilor, se puse în butcă și porni cu Dochia.

Ómenii însă executară porunca lui Vlad cu mare exactitudine, și nu lăsară pe Tache, până ce cu loviturile de bâte nu-i făcuseră rėvașul bucățele pe spinare.

Apoi îl lăsară lungit, ca mort la pământ și se duseră cu toții.

Numai surugiul cu care venise avu milă de el, căci nu-și luase încă bacșișul, și astfel stăruia să-l aducă érá la simțiri.

IX.

Mândica.

Tache era prăpădit ca vai de el, așa-lū bătuseră de tare. Tóte ósele îl dureau, și părea că i s'ar fi sguduit creierii, căci mult timp după ce începuse să

vorbescă, nu scia de el, ce s'au petrecuse și unde s'au afla.

În fine i reveni memoria și cu ea o ură grozavă. Dacă ar fi avut putere, ar fi tras în țepe atât pe Vlad cât și pe ómenii, cari-l'au bătuseră, ba chiar pe Dochia. Însă acum și în acest loc s'au vedea cu totul fără putere, deci grăbi, a s'au depărta de acolo. Ar fi voit a s'au întorce éráș cu aceiaș iutelă la Bucuresci, cu care venise, dar nu ajunsese încă nici până la prima stațiune și i s'au făcu tare rău, de crâncena bătaia, de fómă și de sdruncinatul căruței.

S'au hotări a merge fiă cum va fi numai până la Bucov, care i venia cam în cale și a sta acolo puțin, la tată-s'au. până-și va veni mai bine în fire.

Tată-s'au s'au miră tare când îl vedu venind așa curénd éráș a casă, sosind din partea despre hotarele țerii, îmbrăcat în haine noi, și cu tóte acestea bolnav.

Dar mai tare s'au mira Mândica, era o mirare amestecată cu bucurie și cu tristeță. S'au bucura fiind că-l'au putea vedea, era întristată fiind că-l'au vedea atât de prăpădit, de nici nu mai putea vorbi.

Îl apucase o aprindere de creeri; vorba aiurea, spunea lucruri de te infiorai. Striga să-l'au tragă pe cutare în țepă; blăstema pe Dochia; injura pe Caragea Vodă fanariotul și révașele lui, care nu s'au respectau din partea poporului, ei s'au făceau bucățele cu lovituri de băte pe spinarea creștinilor; și tot-odată îl amenința pe Caragea Vodă, că-l'au va izgoni din țeră. Apoi éráș vorbea cu stăpênu-s'au, cu marele-postelnic Andronache Tuzluc. și-l'au povățuia ce s'au făcă cum s'au dirégă ca să-și résbune asupra banului Comănesu și asupra némului s'au și cum s'au ajungă el pe scaunul domnesc în locul lui Caragea.

Tache stete mai multe zile în acéstă stare primejdiosă, apoi s'au linisci puțin câte puțin și cădu în o letargia cumplită.

Mândica nu s'au mai mișca de lângă patul lui, îl îngrija și noptea, sta cu ochii țintiți la tóte mișcările lui; s'au infiora de fantasiile lui și plângea de durerile lui.

Bătrênul Pângărescu admira devotamentul ei, o admira cu atât mai mult fiindcă scia din gura lui Tache, că nu o mai iubea.

El bătrênul Pângărescu ar fi dorit pré mult ca fiul s'au să fi luat pe Mândica de soție, căci era un odor în felul ei; bună gospodară, blăjină, harnică și frumósă.

Spera, că totuș, dacă va da Dumnezeu să s'au însănătoșeze fiu-s'au, s'au va întorce din rétăcirea sa, va recunósce, unde-l'au ascéptă adevérata fericire, va rămânea în casa părintéscă, și s'au va căsători.

Adese-orí o mângăia cu acéstă speranță pe Mândica.

Ea însă, nobila ființă, în delicateta sufletului ei candid, nu voia să audă, aici dinaintea patului de dureri, despre fericirea ei. Ea s'au ruga la Dumnezeu să redea iubitului ei sănătatea și vigórea și să-i dăruiască un viitor după placul inimii sale.

Da, astfel este inima femeii! plină de iubire neinteresată și de o abnegațiune adevérată. Bărbatul cel mai bun va fi tot-de-auna un egoist față cu o fetiță care resimte dragostea adevérată, amorul firesc, ér nu acel amor, am putea dice artificial, acea excitațiune nervósă, cum s'au găsesce adese-orí printre ținele salonului.

Dragostea Mândichei pentru Tache era acea dragoste care este întrecută numai prin dragostea maternă.

Mândica i-ar fi iertat lui Tache orí-ce rău, precum o mamă iubitóre értă fiului ei, chiar dacă l'ar osindi tótă lumea.

Ea nu întreba dacă Tache merită dragostea ei; din contră, cu cât vedea, audia și s'au convingea mai mult din purtarea sa, din cuvintele sale delirice, că el a părăsit, cu totul simțirile de care era insuflețit odinióra, pe când petrecea amêndoi serile la lună, cu atât mai mult i s'au încingea focul iubirii.

L'ar fi urmărit până la perđeri, până în fundul iadului, dacă ar fi cerut el, și s'ar fi mulțamit cu un singur cuvênt de iubire din gura lui.

Mister sublim al inimii femeiesci!

Eva a sedus pe bărbatu-s'au și a fost cauza isgonirei sale din paradis, dar tot Eva ca mamă a mângăiat pe Cain, care îi ucise pe fiu s'au iubit.

Tache nu merita iubire în nici o privință de cât numai, și singur în aceeaș privință ca și Cain. Tache n'avea mamă, dar dragostea Mândichi îi înlocuia lipsa de mamă.

A patra s'au a cincea zi Tache deschise ochii, îș venise în fire, era încă fórté slab, aruncând privirile împrejur o vedu pe Mândica lângă el.

— Ce vis grozav — țisă cu vocea intreruptă, stinsă, — mult m'au muncit. Am fost bolnav.

„Slavă Domnului, — răspunse Mândica cu ochii plini de lacrimi de bucurie, — ai scăpat“.

— Mi s'au făcea, — continua Tache, — că am fost la Bucuresci, că am intrat slugă, cafegin la coconu Andronache, că am alergat după mirésa lui, pe care-i-o răpise, și că apoi m'au ucis cu bătele. Orí n'au visat, este drept, — întrebă el acum.

Mândica nu scia ce să-i răspundă, tăcu deci.

— Nu, n'au visat, tóte s'au petrecut precum am țis, acum în aduc a mînte. —

Voi să s'au scóle, dar puterile nu-l'au ertură.

— Dați-mi ceva să mănânc, să prind la puteri, să mă pot scula, să mă duc la Bucuresci. —

Ultimile cuvinte lovira ca nișce săgeți inima Mândichi. S'au îngălbini, dar totuș s'au sculă și merse să-i trimită puțină zamă de carne, să mănânce Tache, să-și restaureze puterile.

Acum după ce-l'au scia scăpat, acum când vedea simțea și vorbea éráș, acum când nu mai avea lipsă de îngrijirea ei, Mândica merse a casă. Era obosită, slăbită. Un singur cuvênt de recunósință din gura lui Tache, i-ar fi redat puterile. El

insé părea, că nici n'a băgat'o de sémă, vorbea numai de sine și se gândea numai la plecarea.

Mai venia câte odată la patul său, dar intra numai când dormea. Când era descept vorbea numai cu bătrânul Pângărescu, care se mihnea tare, căci fiu-sen nu întrebasese nici o dată de Mândica. El spunea numai de București, zorea să plece și încă nici nu era pe deplin sănătos când plecă.

Mândica vărsa lacrimi amare. Tache nici nu-și luase diua bună dela dēnsa.

Nu-și luase, căci gândurile lui rătăcea pe aiurea. Părea că s'a smintit puțin, căci el și acum încă repeta amenințările, pe care le pronunțase în delirul bólei sale.

Voia să isgonéscă pe Caragea Vodă, să tragă pe banul Comănescu în țépă, să pustiéscă întregul sat al Comarnicului; el, cafegiul lui Andronache, el un nime, el un fiu de arendaș voia să săvêrșască asemenea lucruri, — era nebun.

Și totuș, nu era nebun, căci nebunii spun în lume ce gândesc, el insé păstra aceste gânduri în fundul inimei sale.

Era mai smerit de cum fusese mai nainte, mai tăcut, mai supus, mai lingușitor.

XI.

Educațiunea ciocoiului.

Marele postelnic Andronache Tuzluc asceptase pe Tache o di, îl asceptase doue, trei; apoi își dīse: „este un mișel ca și cei lalți, și un prost, a fugit cu punga de bani“. Sē necăji puțin de decepțiunea asceptărilor sale întru căștigarea unui servitor fidel, apoi uită de această afacere, căci avea destule alte grijī pe cap și trebuia să urzéscă mereu la intrige, pentru ca să se susțīa la putere și să pótă continua cu jăfuirea bieteī țēri.

Veđēndu-lū într'una din dīle pe Tache dinaintea sa, cu fața slăbită, cu ochii cufundați și cu buzele uscate, dīse:

— Bre, dór nu ai fost ingropat de viu, de mi-ai slăbit așa. Unde ai fost și de unde vii. —

Tache se puse să-i povestéscă cum a umblat, și ce a pățit.

— Bre — dīse érăș Andronache, după ce terminase Tache istoria sa lamentabilă, — al dracului mai este Vlad acela, bine că nu a rămas p'aicī.

„Dar mă rog“ îngănă Tache fórte deconcentrat prin acest răspuns, pe care nu-lū ascepta, „mă rog, nu se vor pedepsi tálharī de romāni, care a batjocorit rēvașul domnese și m'a bătut de m'au lāsāt mort în drum“.

— Pedepsi, pedepsi! — exclamă Andronache, — dară, se vor pedepsi, decă vom găsi cu cale. Veđi-ți acum de trébă. —

Tache inghiți o injurătură care îi era pe buze, se plecă, sărută anteriorul postelnicului și eși afară.

„Las' că mă-va veni și mic apa la móră dīse el

în sine, dar nu trădă prin nici un semn cugetul său și aspirațiunile sale nebune.

Andronache Tuzluc sedus prin zelul, prin umilința ce desvolta Tache în serviciul său, reveni la ideia de a face din el confidentele său, deci în una din dīle îl chiemă dinaintea sa.

— Cum te chiamă mēi — îl întrebă, parcă l'ar fi veđut pentru prima óră.

— Dumitru cocóne, dar acasă-mī dīcea Tache.

„Și la ce te pricepi“.

— Sciu să cetesc și să scriu și să string accisul de vite, dijmele.

„Aferim băiete“, exclamă postelnicul, „te pricepi la lucruri frumoșe, dar grecesce, scii tu grecesce mēi?“.

— Nu sciu, dar voi înveța Măria ta... căci este cea mai frumoșă limbă din lume, cu mult mai frumoșă de cât limba romānescă.

Fanariotul era fórte încântat de aceste vorbe, căci se simți măgulit prin ele, și tot atât de măgulit se simți prin titulaturile cele mari, pe care le întrebuintă ciocoiul față de el. Clinti deci din ochi, zimbi și dīse:

— Sē scii mēi, că de ađi te voi lua sub ocrotirea mea. Vom cerceta afacerea de la Comarnic, și vom pedepsi pe acei tálharī; dar până atunci și chiar de mâne incolo îți voi ierta să înveți carte grecescă de la chir Năstase, dascălul meu de curte, pentru ca să te pricopsesci. Altă slujbă n'ai să-mī faci, de cât să-mī speli în tóte diminețile picerele, să mă imbraci, să-mī aduci cafeaua, să-mī aprinđi ciubucul, ș'apoi vei putea învăța, până a doua diminétă. Dar grăbesce-te cu învățătura, căci am trebuință de tine pentru slujbe mai mari. Acum poți să te cari.

Tache era încântat, căci în meditațiunile sale asupra celor ce-și propusese, recunocuse, că era pré neinvétat, că i lipsea încă mult și mai cu sémă i lipsea cunoscința limbei elinesce, fără de care nu puteai, pe acele timpuri, să sperezi de a fi admis în cercurile societăței.

El chiar până atunci învățase ceva din acea limbă pretiósă. Îl înduplecase pe dascălul Năstase să-i arete literile, și să-lū lumineze ici colea despre misterile gramaticiei. Acum se dete cu tótă puterea inteliginței sale studiului și în puțin timp își însuși o cunoscință admirabilă în limba cea dificilă a lui Homer.

Sântă putere a studiului! Tache în rivna sa de a pătrunde dificultățile sciinței uitase mai de tot de planurile sale nebune. Cetea mereu și își inavuțea spiritul, și decă cei dimprejurul său i-ar fi dat cel mai slab esemplu, el și-ar fi inavuțit și inima, dar... între fanariotī, deveni cea, ce vom vedea în decursul narațiunei nóstre.

Cetise pe Homer, Sophocle, Euripide dar nu-i plăcea conținutul scrierilor lor, căci nu putea aplica învățăturile ce ar fi luat de acolo în viața practică, și mai cu sémă în viața pentru care era el predestinat. El căuta cărți, care să-i ageréscă mintea, să-i arete

calea spre mărire. Prefera deci pe Plutarch, și căuta mereu cărți, care să-l învețe apucăturile omenilor mari.

O mare parte din timpul său liber o petrecea în biblioteca fanariotului. Pe acele timpuri era tare la modă, de a avea bibliotecă și fiecare bărbat de reputație avea una. Nebunia pentru bibliotecă se manifesta prin dispozițiuni destul de curioase. Astfel mulți puneau de li-să zugrăvea câte o bibliotecă pe pereții salónelor său ale camerilor lor de studiu; în asemenea bibliotecă zugrăvite se găseau toate operile eminente, care se scriseseră de la facerea lumii până în zilele lui Caragea Vodă....

Dar după părerea noastră omenii cari se mulțameau cu o bibliotecă zugrăvită erau mai cu minte de cât aceia, cari își procurau o bibliotecă adevărată și — nu ceteau nici una din cărțile cele scumpe.

Tache dase în biblioteca postelnicului peste scrierile lui Machiavell, care, după cum scim este meșterul ipocrisiei și al relei credințe. Cu ajutorul acestei

cărți Tache se perfecționă în apucăturile dișe diplomatice.

Să cioplise Tache, nu mai era băiatul sdrențeros de odinioară. Invățase filotimia, și cu toate că era slugă și mojić, ar fi putut să stea în rënd cu boeri.

El de-o camdată se scula în revărsatul ȝiorilor și alerga la ușa stăpenu-său unde stetea cu orele așteptând poruncile lui. După ce îmbrăca pe boer, după ce-i aducea cafeaua și ciubucul, accepta să plece stăpenu la curte, apoi se ducea în chilia sa, se închidea și se adincea în studiile sale. Cum venea ora prânđului, Tache se ducea la scara caselor, acceptând acolo întórcerea boerului, pe care-l conducea în apartamentele sale și îl servea la mėsă cu o abilitate, precum nu mai încercase postelnicul până atunci. Tache se arăta tot odată atât de supus și devotat încât coconul Andronache îl îndrăgea pe ȝi ce mergea din mai mult în mai mult, hotărându-se în fine a-i descoperi cel mai adenc secret al său. (Va urma).

Sava II. Brancovici.

O Români! când treceți pre lângă mormintele soldaților căduți în luptele glorioșe plecați capul și genunchii și urați-Vă a face ce au făcut ei. Bolintinean.

Precum în intręga natură se manifestă cărma unei ființe supranaturali; precum fie-care fir de erbă strigă cu viers răsunător: și eu degetul lui D-ȝeu sum; astfel fazele omenimei, a unui popor. evenimentele rostesc neincetat: prin voia lui D-ȝeu ni-am indeplinit. — Provedința îndreptă popóarele pe calea progresului, le dă putere să pótă inainta din ce în ce; căci D-ȝeu este cel ce le-a scris în suflet lupta pentru civilizațiunea omenimei, pentru glorificarea lui prin noue și noue enigme descoperite: prin neintrerupta desvălire a spiritului. Și din acéstă luptă a făcut condițiunea esistenței popórelor. Orí care a încetat de a lupta pentru civilizațiune a căduť, orí care nu va lucra îl va ajunge aceași sórte. Ba chiar esistența unui popor lipsită de acéstă calitate nu e alt ceva decât o viață mórtă.

Șr a dirige mersul unei națiunii în acéstă direcțiã. a o abate când a luat o direcțiã falsã, este suprema îndatorire a clerului.

Să întrebãm clerul națiunei noastre, ce prin caracterul și constanța sa de fier o vedem păstrându-și limba și legea sa neschimbata în timp mai fãrã sēmãn în anele istoriei, care este meritul său în acéstă luptă glorioșã.

Răspunsul istoriei este favorabil causei preoților nostri. Ea ni i arėtã ca pre nisce lupători viteji abnegând totul ce i-ar fi impededat dela implinirea inaltei lor misiuni.

Ea ni infăcișezã pre nisce esemplare de virtute ce strigã cãtrã noi urmașii lor „urmați-ne“ ȝr ea insași ne ȝice „faceți fie-care din anima vóstrã un monument în memoria lor, și scrieți cu litere de recunoștință iubire și respect meritele lor ca datoriiile vóstre cele mai sãnte.“

Dar precum stea de stea se deosebesce întru mărire; astfel și tragedia străbunilor noștri ne aratã bărbați cari cu măręta faptelor se disting.

Una din acele stele care luminezã cu luminã mai mare în istoria noastră este metrop. din Ardeal și Ungaria Sava Brancovici.

Permiteți-mi deci a Vă întreține cu infăcișarea unei din cele mai duióse privelisce din timpii cei mai nefericiți ai străbunilor noștri, lăsați-me să vă port pre brațele durerei în jurul unei fapte ce are aerul de a escela între toate scenele triste din amăritul traiu al poporului nostru, cu suferințele lui Sava Brancovici.

El, ȝice Trebon Laurian este unul din metropoliții cei rari¹⁾, rar intru adevăr, pentru că în timpul său s'a distins cu sciința, ȝr virtuțile sale nu numai contimporanilor, ci și posterității i sunt și i vor fi cele mai rari și măręte esemple.

Ele pentru orí ce om servesc de îndreptarie depline în chiemarea sa pentru creștin, ele sunt adevărate monumente, ȝr' nouă Românilor și nepoților ni este un orator divin ce strigã „chiemarea vóstrã inaintea de toate.“

Rar a fost metropolitul Sava și prin nobilitatea familiei sale, prin demnitățile ce le-au ocupat mai mulți din membrii ei, vitejia, patriotismul și constanța lor.

Inrudit cu principele Brancovean ce se eternisã prin martiriul său și a fiilor, nepot al arhiepiscopului din Senopole Longin, inaintea cãrnia altí doi din vița lor au ocupat acéstă demnitate²⁾.

Dar nu nobilitatea familiei este cea ce glorificã pre Sava, ci sciința, faptele, luptele și enormele sale sacrificii și suferințe sunt cele ce formezã măręrea lui.

Totul ce s'ar puté atribui origini sale, este póté indemnul de a nu fi mai prejos de cât consangenií săi: ambițiunea nobilã de a se face vrednic prin faptele sale de numele ce l'a purtat.

¹⁾ Doc. ist. p. 162. — ²⁾ Trans. 1870 Nr. 3, p. 34 Biogr. lui Sava Br.

O viaă dovadă despre acesta ne dă el căci îndată ce ajunsese la etatea ce-i permitea a o folosi la înăvuierea spiritului său, își ceru permisiunea să facă esperințe în țerile învecinate. Ungaria, Serbia. Iliria au fost cutrierate, apoi trecu Dunărea la unchiul său, care pentru împrejurări politice se retrase la mănăstirea Comana (în România).

Bucuria ce a pricinuit această cercetare unchiul său a fost mare¹⁾. De cătră unchiul său a fost primit ca un fiu propriu și cu mare bucurie și nu voia a l' mai lăsa dela densusul. O pestilență înfiorătoare răpi într'o săptămână pre tatăl său, doi frați și o soră. Astfel maică-sa rămasă numai cu micul său frate George, care însă era ténăr și bolnav.

Fără nici o mângăiere din cauza acestei cumplite lovirii ea descrie unchiului său Longin starea și rechiăma pre Sava.

Căpătând însciințarea Longin, a chemat pre nepotul său Simeon și vèrsând multe lacrimi, l'a sărutat pârându-i rău căci abia dobindise la multele sale rugăminti, convorbire și mângăiere la bătrânețe și acum éráși să lipsese²⁾.

Revenit la casa părintescă mumă sa cu lacrimile în ochi, și consangeniū prin sfătuirii l'au silit, de și se pregătia dimpreună cu frate-său la o excursiune la Comana, să se însore.

Nici legătura de consorte însă nu putu reține pre adevăratul bărbat dela datorințele sale față cu legea, limba și țera sa — ér în bătăliile cu Turcii atât era de mărit numele lui Simeon, cât și în persecutarea în care nu era de față lui i să atribua de să învingea Turcul³⁾.

Provedința însă rezervă lui Brancovici, o conducere cu mult mai importantă decât a ostilor în bătălii, căci murind nu preste mult moșul său Gregoriu fără voiă, prin unanimitatea poporului, fu ales de paroch protopop în Ienopole. Este caracteristic că în ziua ordinării i muri soția.

Sava nici ca preot nu putea să uite că dușmanii religiunii sunt la pórta cetăței și o amenință dimpreună cu limba și pământul strămoșesc, ei ziua să îngrijea de datorințele sale preoțesci, nóptea își făcea datorința de luptător al crucei și al naționalității.

Scurt a fost însă timpul preoției sale, căci murind archiepiscopul Stefan; sinodul l'a ales de metropolitul Transilvaniei și Ungariei preste Serbi și Români.

Ér această alegere a pus începutul vieței și a mărireii acestui bărbat mare și virtuos.

Este greu foarte greu a conduce o episcopie în timp normal. Cât de greu a trebuit să-i fie lui Sava, în timp mai fără sémán viscolofi a bisericeii noastre. Este constatât că sórtea poporului român pre acele vremi, era mai amară de cum și-ar putea închipui mintea cea mai ageră.

Despotații de tóte afară de viață și sângele strămoșilor, ei nu eunosceau bucuria cu dulcețile ei, fericirea cu desfătările ei; pentru ei nu esista decât necasul și durerea, suferința și chinurile.

Sângele străbun alcătui din ele virtutea tăriei și asta i desfata, pentru că și poporul își petrece cu durerea, își crează fericire din suferințe ca și indiviđii.

Fericirea unei națiuni se compune din libertatea religiu-

nei, limbei, și a naționalității. Acest element esențial al fericirii unei națiuni lipsea cu totul Românilor.

Religiunea, bunul cel mai scump al unui popor după D-đeu, era espusă unei persecuții așa de mari, cât trebuia tăria de martir pentru a o profesa. Limba, cel dintăi obiect ce e chemat un popor a-lă cultiva, căci e condițiunea existenței lui⁴⁾, i era răstrânsă numai în cerul familiei, dar cum sta și aci? Așa, ca fie-care i era apărător înflăcărat mai decis a pierde totul decât a o perde. Este moștenire străbună, dicea muma copilei, și tatăl băiatului, când nu vei mai avea graiu numai atunci îți lasă limba și feciorii țintea ochiū în fața părinților și răspundeau: „De mi-ar da raiul și mi-ar răpi limba ași resigna la paradis⁵⁾”, feciórele puneau mâna pre animă și cântau.

Atunci limba mi-oiu uita
Când a face plopul pere
Și răchita vișinele etc.

Moșia Românilor, plămădită cu sudorile și sângele străbunilor, era mijlocul traiului ușuratec al apăsătorilor, era locul unde el avea dreptul de a juca rolul animalelor. Unicul privilegiu ce-lă avea, sta în libertatea de a uda cu lacrimile sale pământul de muncă, și a-și vèrsa suferințele sale în doine.

Nimeni n'a caracterizat mai bine ținuta Românilor din acest timp ca eruditul Hodoș, când din faptele străbunilor deduce regula de viață pentru noi „a lupta pentru limbă mai mult decât pentru viață, a nu concede din pământul său, cât e negru sub unghie e virtutea și datoria Românilor.”

Prima între naționalitățile de sacrificiu nu era nici cea din urmă, care să împărtășia din ele.

Pentru ei patria este drag ce după espresiunea lui Bolintinean e:

Momentul fericit
Unde merge tot ce 'n viață
Tot ce 'n lume am iubit⁶⁾

nu avea în sine nimic consolător, nimic din aceea ce caracterizează o patrie adevărată, unde individul gustă fericirile libertăței.

Mari și grele erau persecuțiunile poporului, dar cu mult mai amari erau cele ce trebuiau să supórte preoțimea.

Fior și respect ne copleșesc anima la aspectul persecuțiunilor ce le îndurau dela cel mai mic până la cel mai mare. De seculi, după espresiunea canonicului Moldovan, religiunea orientală fu supusă unei persecuțiuni cumplite de renegare. Nu sunt mijloce nefolosite spre scopul acesta.

De probă ne póte servi articolul 36 din dieta ținută în anul 1566 care dice: „In cele religiose s'a decis de mai înainte că predicarea evangeliului nicăiri să nu se impedece, acum de nou să se decide că ștergându-se eresele, mai ales între Români să se lățescă religiunea cea adevărată⁷⁾”.

Românii însă resistă cu tăria nu numai forței, dar și ispitițiilor, ei resping cu indignațiune onorifică loviturile, injuriile, ca și averile și onorurile lor.

Așa a fost de mic numărul celor cari s'au lepădat de legea strămoșilor, în cât abia în anul 1577 se face amintire de un număr considerabil sub pretecestul căruia, anume pentru siluirea celor lăți la apostasiă, țineau un superintendente.

¹⁾ Xenopol conv. lit. 1868 cult. nat. p. 239. — ²⁾ Cuvinte rostite de Butean Trans. 1877 Nr. 12. — ³⁾ Bolintinean p. 107 Maced. — ⁴⁾ I. M. M. Lib. consc. Archiv. p. 224, 1868.

¹⁾ Trans. 1870 Nr. 3. p. 34. — ²⁾ Transilv. detto. — ³⁾ Trans. detto.

„De ôrece și între Români sunt de aceia cari luminați de spiritul sânt au părăsit religiunea grăcă și ascultă cuvântul lui D-șeu și a murit superintendentul lor s-și alégă altul¹⁾).

Causa opozițiunii Românilor în mare parte s- datoriază preoțimeii, care cu vorbirile sale, mai mult cu exemplul său învăța poporul s- stea neclintit în legea lor.

Dar apoi nici persecuțiunii ca ale preoților români nu ne arată istoria multe. Nu mă voi provoca decât la articolul din dieta ținută în anul 1639. „În contra preoților români cari pretind aceleași prerogative cu predicătorii Unguri s'a deciz ca ei s- fie datorii a da proprietarilor onorariu, și fiul preotului născut de viță din iobagiu, ér iobagiu s- fiă și s- l pôta recere²⁾).

Și ôre numai aceste sunt relele cu cari avea de a lupta bietul Sava? Jale nu, ci independința bisericeii usurpată, dogmele calvine impuse prin cărțile primite de antecesorul său, diecesa mărginită, bunurile episcopescii confiscate. Așa cât această demnitate nu avea pentru Sava alt avantajiu decât al luptelor, al suferințelor și apoi al gloriei.

Multe și mari erau problemele cari cereau grabnica rezolvire dela metropolitul Sava. Biserica striga după independința perdută, clerul după curmarea greutăților ne mai suportabile, diecesa restabilirea la marginile de mai înainte, limba națională în biserică, alungarea dogmelor calvine cari s- impuneau legate de cel mai scump talisman de limba strămoșescă.

Și la cine? La poporul român ajuns prin apăsările ne-mai auđite la starea de unde s- alungă sperarea spre a face loc vițului adus de infricoșata desnădăjduire.

Da, bietul Sava avuse atâtea probleme de realizat cât este în stare o atare pozițiune s- spariă chiar și gândul nostru, cât anima noastră s- imple de fiori numai când le vedem și auđim fără a le considera cu vre-o urmă de scrupulositate.

Sava însă nu cunoscua frica nici desperarea; așa ni-l înfăcișeză istoria ca pre unul ce nu consideră decât datoria.

În anul 1656, 14 Septemvrie s- chirotoni de monach și a treia di de episcop, în 28 Decemvrie bine s- însemnă ziua de 28 Decemvrie, dobândi dela G. Rakoczi diploma de episcop.

Primul pas ce l'a făcut Sava este plin de gloriă, care singur este în stare a-i înscrie numele cu litere neșterse în istoria suferințelor noastre bisericești.

Jugul apăsător al bisericeii s- delătură, și el pășese ca metropolit independent nu numai preste partea dată antecesorului și următorului său în seamă, căror bisericile din Alamon, Orăscia, Hațeg, Huniudoră și alor trei protopopiate din țera Făgărașului li s- luară de sub jurisdicțiune, dându-li-se după cum țice diploma numai atâta putere cât voia metrop. calvin.

Mare a fost într-adevăr acest pas, dar față cu celelalte rele câte băntuiau încă biserica, era iluzor și fără nici o însemnătate: căci ce folos avea biserica de jurisdicțiune, când clerul era supus celor mai aspre apăsări, poporul maltratat și silit la părăsirea legii.

Pentru acea Sava își puse totă silința, ca s- amelioreze starea cea miserabilă a clerului.

Abia în anul 1659 însă isbuti a stôrce dela prințul Acațiu Barcsai o diplomă de scutirea unor asupriri, cei torturați până la suflet.

¹⁾ Art. 7. Lib. consc. I. M. M. Archiv 239. 1868. — ²⁾ Archiv lib. consc. I. M. M. 1869. 422.

Ni am permis a reproduce o parte mare din acea, fiind că ea ni dă o fidelă descriere a stărei nefericite a bietului cler românesc.

Cugetând, s- țice în ea; după datoria deregătoriei noastre, s- vedem și s- cercăm starea preoților românesci din țara noastră a Ardealului și din părțile Ungariei celor împreunate cu ea; am cunoscut că ei pentru feliuri de împedcări ce au, abia pot s- facă destul chiemărei sale, mai ales pentru acea, că din vremile cele dintâi ale prinților țerei acesteia a Ardealului, cari mai înainte de noi au fost cu plățirea și stôrccrea decimelor, a nonelor și a altor lucruri de aceste, prin diregătorii, cei la aceste puși, fără indoială preste voia prinților, numai folosul său căutând cu afurisită orbiă s- asupresc, carea și legei dumnezeescii și chiemărei sale cei bisericești s- impotrivesce.

Drept acea noi din innăscuta noastră milă, carea pururea o avem, căutând și la rugăciunea prea onoratului Sava Brancovici episcopul tuturor bisericilor românesci în țera noastră, și a protopopilor; de totă darea decimelor și a nonelor adevă de dijma grăului, s-ccarei, orzului, ovăsului, meiului, linteii, mazerei, bobului, fasolei, cânepii, inului, stupilor meiilor și a melușeilor, și a altor vite și mărfuri, cari s'au obicinuit a s- țecimui și a s- da fiscului nostru, milostivesce am socotit s- i scutum¹⁾).

Mică și neînsemnată era ușurarea ce li s- făcea preoților Români prin această dispozițiune a stăpânirii, totuș dacă s'ar fi executat cu acurateță ar' fi avut efecte salutare. În istoria Transilvaniei vedem foarte multe dispozițiuni mai înalte fără nici un rezultat, ba cele ce sunt cu respect la Români numai când sunt în defavorul lor s- gândesc la executarea lor.

Dar chiar s- fi avut cea mai nobilă ardore de a introduce în țera astfel de reforme, n'ar fi putut isprăvi nimic, căci împrejurările politice nu aveau în sine nici o garanță de a întemeia ceva statornic.

Din această cauză bietul Sava ceru din nou scutirea clerului său de țecime și în specie de a vinului.

În anul 1663 căpătă dela principele Michail Apafi un nou edict prin care i s- recunoscua clerului toate concesionile de mai înainte și i scutesce și de țeciuela vinului ne-amintită în diploma precedesorului său²⁾).

Resultatul de sigur n'a fost mai bun ca a celei dintâi, căci Sava cere din nou dela principele Michail Apafi, și în anul 1673 căștigă dela el a treia diplomă: în care s- țice că căutând la sôrtea popilor români din Ardeal și țera ungurescă, cari din pricina lipselor deosebite nu-și pot implini chiemarea, cari sunt constrinși a lucra cu mâinile lucruri servile pentru a s- susține în personă și familia, neavând nici o plată, nici provent. Voind s- îngrijescă de susținerea lor, și s- i ajute în lucrurile darului și pre s-eraci astfel. „Cari pôte ca luminați de D-șeu din di în di mai cu folos vor lucra în edificarea poporului³⁾ li s- iertă toate țecimele datorite fiscului, din toate produsele pământului, de eclesia și proprie, albine și oi³⁾).

Din acest edict s- vede meschinul scop din care s- ajutau și așa de puțin preoții noștri.

În această ne chiarifică și art. 2 și 3 din dieta ținută în

¹⁾ Sincai 1660 III p. 82 în orig. Archiv 1869 p. 572. ²⁾ Archiv p. 573. 1869. ³⁾ Archiv 1869 p. 574.

anul 1679. Cel dintâi sună „Grecii și popii români se nu se nobilite de aci in colo in patria acésta și sub nici un preteșt se nu pótă ține bunurî séu eredități“. Celălalt conține pretenșiunea „că in dieta viitoare se-și subșternă cărțile nobilitare spre revisiune și numai aceia vor avea dreptul acesta căror li se va incuviința.“

Cu tóte că concesionile date preoților români n'au avut asupra intregului influință binefăcătoare, totuși ele vor fi lipsit mulți ochi de lacrimi, mulți sîi de preoți de robia, dar se nu fi avut nici o inriurință, este mare merit pentru Sava, și de bună sémă l'a costat destulă muncă, recunoscerea stărei misere a clerului român din partea acelora cari nu vedeau in Români, decât nescari ființe menite a le servi, nedemni de viață, nescari nelegiuiți, nescari eretici trufași și fără minte, nescari adversari la planurile lor.

Nu numai sórtea preoților și independința bisericeii sunt obiectele de ingrijire a lui Sava, ci moralitatea și naționalismul fiilor sêi fu unul din cele mai de căpeteniă terene ale sale.

Dovadă ni sunt cele 2 sinóde diecesane ținute sub el in Alba Iulia, antâiul constă din 12 articuli, celălalt din 10.

Prima, ba nedelaturabila trebuință a unei națiuni, ca ea se fie mare in privința morală, limba, a format primul subiect de desbatere:

„Cuvéntul lui D-șeu să se vestescă in limba noastră românescă creștinilor in biserică, și unde va trebui și va fi lipsă“ este canonul 1-iu.

Alungarea limbei bastarde, Românilor urită fără putere de a străbate la sullet, necapabilă a face din ei viteji religioși, piedeca progresului națiunei formeză al II-lea canon.

„Cari cărți sunt scrise și scóse pre limba românescă, să se cetescă și invețe in biserică creștinilor, și unde va fi de lipsă.“

Pus fiind fundamentul moralității prin cele 2 canóne amintite, sinodul pășese la regularea vieței preoților, a căsătoriei, a ritului: oprind cele ce nu sunt scrise „bobonoșa gurile.“ Se iau mészuri prin cari se reguléză cercetarea bisericeii de creștini. primirea s. eucharistie și a celorlalte taine.

Se opresc servițiile opuse religiunei și serbările superstițioșe d. e. Marțile și Mercurile, datinile contrarie creștinismului astfel art. 10 sună: cu lopata la pasci se nu se bată, in al 11-ea se dice in lune de pasci in apă se nu se tragă, in cel din urmă se opresc jocurile de duminică și serbători.

Tot aceleași principii sunt și in al 2-lea. Ast-mod in cel dintâi canon se decide introducerea limbei naționale in biserică, este de insemnat modul energic și simțemental in care o dietéză acésta sinodul.

„Cuvéntul lui Dumneșeu este care e mai de lipsă creștinilor și ininvéțaților ca cum este de lipsă lumina in vremea intunerecului, așa și cuvéntul lui Dumneșeu să se vestescă in limba noastră românescă in care ne-am născut, ca se înțelégă toți creștinii ér pre renitenți i amenință cu pedepsele aduse in alte sinóde.

(Va urma)

BCU Cluj / Centrul Bibliotecii University Library Cluj

Mult am iubit, cu foc și nebulie,
Și ângerași și dimoni am iubit!
Și când credeam, că adevăr să fie
Vedeam cu jale cum am nimerit.

Și încordând pré des a mea iubire
Simții cu spaimă cum s'a discordat!
Acum plângeam de ciudă și mihnire,
Că nu mai pot iubi ca și odat.

Nici detesta precum mai detestasem,
Nici chiar ofta precum am mai oftat,
Și tóte câte mai de mult sperasem
Adênc in inimă le-am ingropat.

Dar étă, mi-a venit ca o minune
Un nou amor, și étă-mé cuprins
D'un adevăr, ér nu d'o ficțiune,
Cum am avut și cum apoi s'a stins!

Acest amor! nu voi a vi-lu descrie
Să nu profan misterul meu cel sfânt!
Destul să sciți, că cerul m'a dat mie
Un fiu, cum nu e altul pe pământ!..

Noțiuni de estetică.

(Continuare.)

Cufundați-vé in contemplațiunea unei statue frumoșe, unui templu gotic — și veți vedea cum s'a invins greutatea și trândăvia pietrei, și cum s'a insullat vieță caldă materii celei real. Nu mai vedeți marmora séu granitul, ci caractere viue și cugătări, care vé grăiesc, par' că ar fi ființe omenesci. Dêcă inșé ați auzit vr'una din operetele devenite atât de moderne in ziua de astăzi, o musică, care numai vé excită urechia și vé procură numai o plăcere sensuală, care decî vé molășește:

atunci ați consumat numai materiă, spiritul nu vi s'a înălțat și întărit, numai sensualitatea v'a fost excitată: căci a lipsit forma, care se spiritualizeze cuprinsul! Nu tonurile, nici colorile séu petrele sâdese simțul frumosului in inimile noastre, ci legea după care sonurile ating urechile noastre și după care colorile excită ochii nostri. Acésta lege nu se construéză prin puterea inteleginței, ci se resimte in preșența pipăită sensualiceste, d'aceia o intrupesece artistul in sonuri, séu in colori,

său în marmoră. Când o operă de artă preocupă mai mult inteligența, când ne face să cugetăm mai mult decât să simțim: atunci este dură și crudă, așa de exemplu ca picturile din școala vechiă germană, unde se vedea atâtea linii aspre și nerotunjite de amplitudinea vieții. Așadar nici legea singură, nici viața singură, ci amendouă în simetrie și în concordanță. —

VI.

Rațiunea omenescă în mărginirea sa trebuie să-și separe semne, să-și imparte intuițiunea sa, până ce să potoa ajunge la unitatea noțiunii, și astfel a și despărțit pe unicul spirit omenesc, nedivisibil în fond, în o mulțime de puteri și forțe, cu toate că aceste nu există nici decum astfel separate. Dividăm facultățile spirituale în cele trei funcțiuni principale menționate deja o dată: recunoșterea, voința și simțirea. Facultatea de recunoșcere o subdividăm în inteligență (facultatea de a forma noțiuni din intuițiunea lumii externe și a le prelucra în judecări și concluziuni) și în: rațiune (facultatea de a vedea Divinul cele ce sunt mai presus de spaț și de timp său de a forma idei) și altele și altele. Cum să nu fi avut dar parte cea forță, care vede frumosul și o produce însăși cu artă! Această forță nu este altă decât fantasia, supusă tuturor omenilor estetic și tuturor artiștilor.

Fantasia atinge toate părțile vieții sufletești, ea prefăce în lumea ei internă toate intuițiunile lucrurilor externe, ea reformează cele externe, își face din ele imagine după bunul ei plac. Și erăș: transformă cugetul curat spiritual în un ce sensual, intrupându-l în o imagine. Rațiunii i pune la dispozițiune imagine, pentru ca să potoa vedea închipuirea lucrurilor, ca și când ar fi prezente și intrupate; intrunesc cele depărtate prin spaț și timp, prefăce viitorul și trecutul în prezent și prezentul în viitor. Își formază o lume de sine-stătătoare, imprumutând stofa din intuițiunea realității, dar prelucrându-l liber după poftă și creându-l astfel, încât presintă sufletului un fel de existență de tot nouă. Această putere creatrice, facultatea de a produce din combinațiunea noțiunilor imagine spirituale, o numim fantasia. Ea inventază, poetizează chiar în omul cel mai sorman de spirit, chiar în omul cel mai nepoetic, căci cine ar fi atât de neglijat de mama natură, care să nu fi vădit cu ochii fantasiei sale scene, împrejurări și ființe ce nu-i apăruseră nici o dată în realitate. Fantasia sboră sus peste viața pământenă; are la ordinele sale ceva mai strălucitor decât lumina soarelui, ceva mai plăcut decât parfumurile cele mai dulci ale primăverii; pe ea o servesc spiritele aeriene și pământene; zinele și fetei frumoși; ea calculează cu alte măsuri și cu alte legi ale timpului, frumusețile ei sunt mai ceresc și faptele ei hide sunt mai urite decât ceia ce putem vedea pe pământ. Ea sboră ca o deită invălită în nori spre cer, și ține într-o mână globul lumii, er în cea laltă două chei, una a cerului, alta a iadului. Căci potoe să transformeze suferința amară a prezentului dureros în speranța unui viitor mai frumos, dar este și în stare a prefăce o suferință depărtată în una a prezentului și durerea prezentă în un infern. În fantasia percurge copilul visul copilăriei sale și-și joca jocurile sale vesele; cu aripile fantasiei alergă junele setos de fapte în viața sbucimată, cu ea privește feta mare în meditațiunile ei viitorul sferei sale de viață liniscită, cu fan-

tasia se uită moșnegul peste mormântul său la porțile eternității. Prima cugetare a tineretelor se compune din imagine ale fantasiei, și ultima meditațiune a filosofului, apropiându-se de marginile înțelepciunii omenesci se aventă cu imaginea și cu paromia fantasiei, pentru a trece peste acel abis, în care s'ar prăbuși mintea, decât ar rămânea singură. Fără fantasia n'am putea gusta frumuseța naturii și ar lipsi din viața omenesca frumoasa artă. Ea, puterea creatrice, este deita poetului, care îi descopere secretele vieții omenesci și divine, care-lă face profet al omenirii, pentru ca să se manifeste în cuvântul de poet, ceia ce nu potoe spune limba de rënd, care-lă face mântuitor, pentru ca să mângăie cu cugetări și simțiri ceresci muritorii inecați în miseria vieții pământesci. Etă de ce poetul singur este în stare a cânta fantasia după cum o merită ea. El o numesce fiica lui Joe, al părintelui țeilor, căci ea este mai cu sēmă aceia, care ne înalță din colbul pământesc la recunoșterea divinului, d'aceia și este câte o dată atât de bizară, fiind-că mintea comună a omului, care nu se potoe ridica peste realitatea comună, înțelege atât de puțin avântul ei. Este favorita creatorului lumii, căci jucându-se, imită în salturi șglobie, rēsăfăte, creațiunea, clădesce lumii și le sfărână erăș, și trebuie că este un deliciu pentru deitate, când vede cum se încercă copilul nebunatic să sară peste barierele omenirii și totuș nu potoe să trecă peste hotarele ei. Și tatăl țeilor Joe avea adese-orî capriciuri, era câte o dată furtunos și atunci arunca trăsnetele ardețore pe pământul tremurând; dar peste puțin devenea erăș îndurător și vesel și se cobora apoi la lăcașele muritorilor, pentru a lua parte la bucuriile și veselile vieții lor. Fiica sa favorită, sēmă și la caracter cu el. Etă de ce i place copilașul și de ce a binecuvântat neamul omenesc cu dēnsul, pentru ca să potoa respira mai liber sub sarcina împovărătoare a grijilor pământesci, pentru ca să potoa culege forțe noi, întredend un alt terēm mai frumos, decât acela al prezentului, pentru ca, în calitatea sa de nemurire, să potoa presimți nemurirea, și pentru ca să se înalțe în demnitate divină d'asupra animalului, care nu trăiesce decât numai pentru prezent. Întru aceia își arată fantasia ființa ei divină, că merge mână 'n mână cu speranța, care privește spre eternitate, — dar și întru aceia, că înțelepciunea omenescă, bătrēna socră cea rea a copilașului drăgalaș, se necăjesce adese orî pe el.

Am dis despre fantasia că se joca în deplină libertate, ba une orî în capricii cu imaginile create de ea, și că le compune în modul cel mai straniu. Aduceți-vē a minte de visurile D-vōstre, cât de contrarie realității se arătau vedeniile D-v., decât cumva rămēneau păstrate de memorie. Dar ceia ce-i permis fantasiei în vis, nu-i permis în realitate; căci aici și cele lalte puteri intelectuale își cer dreptul lor, și nu suferă, chiar decât ar fi stat ore care timp în tăcere, ca să fiă maltratate. Fantasia oratorului său a componistului, a arhitectului său a sculptorului are voie de a sbura peste realitate, dar nu-i este permis a-și bate joc de legile rațiunii, nu-i permis a face compozițiuni, care ar vătama gustul unui om cultivat. Fantasia toemai fiind-că prelucra în libertate intuițiunile, care purced din lumea reală, fiind-că le amestecă și le transformază după plac, fiind-că deci prin urmare nu este mărginită de realitate, se potoe retăci așa departe, încât să perđă fundamentul și solul solid, și să nu mai vedă lumea reală de-

cât în negura depărtării. Câți tineri și tinere nu amblă ca prin vis în o lume fantastică, duși în rătăcire prin prea multă cetire de romanuri. Și erau mulți poeți au devenit prin arbitru imaginilor lor fantastice nenaturali și neadevărați. Cine lasă frânelor fantasiei, cu acela va lua ea câmpii, și acela se va fi trinit, încât nu se va mai putea reculege, se, decât va rămâne în șea, se va irita astfel, încât va pierde sănătatea sa sufletească. D'aceia omul trebuie să ducă o viață activă și să se ferescă de alte contemplații decât de aceia a mamei natură; căci numai așa își va păstra cumpetul forțelor sale. Mai cu seamă toți aceia, care nu au o ocupațiune, meditații și poezii trebuia să se teme de fantasia lor, ca de un inamic. Poezii cei mari, cari aveau regas a se devota cu totul chiermării lor de poet, nu cultivau numai o singură musă.

Dar și la unii omeni, ba la popore întregi, care se devotază mai mult vieții sensuale decât domeniului cugetării, fantasia este lipsită de frânelor spiritual și devine baroc se u bizar; degenerază în fantastarie. Să ne străpunem în istoria timpurilor trecute, în vécii codelor și al perucelor, al a borilor tunși și al poesii scopite; se să cetim ceva despre cultul deilor chinezesci și despre datinele poporelor semi-selbatice; să privim la deitățile indice se u egiptiene, și vom găsi bizarul cu grămada. N'avem de cât se privim în jurul nostru, pentru ca la fie care pas să dăm de caricaturi. Să intrăm în casa unui ciocoiu necultivat, ce profusiune de ridicolitate în expunerea prôtă a unei bogății reu aplicate. Nu vedem destule femei grămădind fără nici un gust, colóre peste colóre panglici peste panglici, giuvaere peste giuvaere, fără sens, fără alegere și făcând acesta cu scopul pentru a părea nobile și pentru a străluci? Dar și printre bărbați se găesc indiviți, cari cred că un corp strins în corșetă represintă frumșetă bărbătescă, și cari fac fel de fel de fașone pentru ca să pară eleganți. De ce ni se presintă acestia tocmai ca contrariul frumșetei? Ce li lipsește? Spiritualul, harmonia rațiunii și etă de ce îi rangiam în categoria fantastării. Fantasia este o copilă delicată și plăpândă, care petrece numai în societatea spiritelor luminate și sufletelor curate, care fuge de cugetul necurat, er pentru fuga sa își resbună prin bațjocură: care cade tot de-a una asupra bizarului.

VII.

Adese-ori se aude sentința, că fie-care domeniu de viață trebuie să-și păstreze strict hotarele sale, că știința și-ar avea domeniul se u, în care nu trebuie să asculte de poruncile artei er arta nu trebuie să primescă reguli de la știință și așa mai de parte. Apoi: că frumosul să nu fiă amestecat cu bunul, că estetica n'ar fi tot una cu morala, și n'ar trebui să respecteze cu atăta sfielă legile morale. Pre cât este de drept acesta de o parte, pe atât de nedrept este de altă parte. Artă în adevăr are scopul se u de sine stătător, ea nu voesce să facă morală, ci voesce să delecteze prin frumșetă; dar cu cât își indeplinește mai adene și mai complect acest scop al se u, cu atât mai tare conduce inimile la iubirea moralei în sens mai înalt al cuvântului. Căci precum am mai spus-o, o frumșetă care delectează numai sensurile și nu atinge și puterea spirituală a omului, nu este o frumșetă curată, perfectă. Astă însă nobilitază sensualitatea, fiind-că îi dă o formă, o înfrânază

prin o lege spirituală, dar nu cu silă, ci prin dragoste, prin devotamentul liber al omului către obiect. Un om care este atins lesne și curând de frumșetă, un om care are ocaziune de a vedea împrejurul se u multe lucruri frumoșe și nobile, nu stă, prin însuș acest fapt, pe o treptă morală mai înaltă de cât un alt om. care n'are sens pentru frumos, dar, el este mai puțin, de cât acesta, expus pericolului, de a se cufunda în crușime și anostie, și este mai apt de a se ridica din viața sensuală în cea morală, fiind-că sensualitatea sa, s'a format și s'a intrupat în mod estetic. Morala țice cu severitate și cu stricteță: „Îț poruncesc“ er făptura omenescă cea slabă are trebuință de o mare luptă, pentru a indeplini această poruncă a datorinței, căci sensualitatea este contrariă datorinței și trebuie adusă cu forță la supunere și ascultare. Această rezistență se renouesce neincetat, și neincetat trebuie să reincépă lupta, și să se decidă isbinda. Aici religiunea vine în ajutorul se u și impacă în mod estetic trupescul cu spiritualul. Stăpenu și măestrul nostru dumnezeesc, Isus Christos, a intrunit în înțelepciunea sa cea mare întręga lege morală în datorința iubirei, aprinđend tot odată dragostea către Dumnezeu în inimile omenilor. Unde domnesce iubirea, acolo și plăcerea stă în partea datorinței: severul: „Îț poruncesc“ se preface în bucurusul: „voiesc“, și simțirile sunt împăcate cu spiritul. Legea morală care se adresase numai către partea spirituală a omenimei nu a putut s'o reconducă pe calea spre Dumnezeu, astfel dară se intrupă vecinicul cuvânt și vedurăm splendore sa ca unul născut fiu al lui Dumnezeu; ne deprinserăm a iubi pe Dumnezeu devenind proprietatea lui Christos.

Creștinismul în forma sa curată, este reprezentațiunea moralității frumoșe se u intruparea sântului și este, în acest sens cea mai supremă religiune estetică. În o inimă creștinescă, pătrunsă de iubirea către frântuitor, totă viața omenescă dobindesce un alt chip decât la un caracter, care stă numai și singur pe punctul moralei. Aici nu vei vedea erupțiunii de arțag în contra de aprôpelui, nu vei auzi sentințe aspre asupra slăbiciunelor altora, nu vei constata siluirii în faptele lui, ci vei vedea numai bunătate, care recrează tôte inimile ce se apropiă de acest suflet frumos; vei găsi o îndurare și răbdare o complotență, care desarmază trufia și mândria. Din plinitudinea vieții spirituale, a simțimentului excitat purcede o strălucire și se vearsă asupra realității înjosite; cea mai mică făptură se nobilitază. Pace și serenitate domnesce împrejurul se u.

Estetica este de nimic și este de lăpădat, decât renegă moralitatea: dar și o morală, care depărtază dela sine în manieră vrășmașă elementul estetic, se va pierde pre lesne. Câți omeni virtuoși și buni se luptă în contra sensualității lor, și pășesc cu totă severitatea datorințele lor, dar mișcările mai delicate ale inimei li rămân streine, se simțesc prea mândrii pentru a se cobori de la înălțimea virtutei până la aprôpele lor, pe care îi ved așa de jos sub ei; lumina lor este fără căldură, dreptatea lor fără iubire. Dar etă — partea sensuală a ființei lor își resbună de neisbinda sa prin morositate, și virtutea este lipsită de acea pace, care purcede numai din iubirea împăcătoare. Viața însă care este însoțită de simțiri estetice, va preface chiar multe dintre plăcerile sensuale în plăceri mai înalte, și un lucru neînsemnat, pe care eroul de virtute l'a refuzat din cauza neînsemnătății sale, se preface

in izvor de bucurie. Greutatea cea mare, adevărată artă a trailui este și rămâne tot de-a-una, de a nimeri adevăratul mijloc între viața curat sensuală și între trailul curat spiritual. Așa precum să găsim nature morale care în zelul lor de a atinge o umanitate mai înaltă își pierd sub picere fundamentul sensual al vieții omenesci, astfel sunt și oameni estetici, am putea dice de fire, care orbiți de apariția frumoasă neglijează cuprinsul moral și își pierd morala. Să ne închipuim un cugețator de profesiune, pe un învățat, care depănând în camera sa de studiu firul vieții sale, se îngropă printre cărți și n'are sens decât numai pentru știința sa. Ți-lă în o societate, cât e de stingaci, de sficios, de ridicol în toate manierele sale. El nu mai înțelege pe cei dimprejurul său, căci a pierdut simțirea pentru patimile și bucuriile vieții de toate zilele. Ba a casă în familia sa a devenit chiar aspru către femeia și copii, iubirea către știință a stins în inima sa iubirea către oameni. — Acum să privim la alt om, la un om bun, omul lui Dumneșu, cum dice Românul, care iubesc totul și pe toți, care dă și împărtășesc fără distincțiune, care uită de sine, îmbracă oameni lenși și risipitori caliciți, fără a căuta de plăcerile sale, — ță că nici acesta nu ne place, fiind-că-i lipsesc armonia. — Să mai vorbim și de o damă, care voiesc să trăiesc numai pentru frumos, care nu vrea să facă altă, decât să citească la romanuri, să cânte la clavier și din gură, să deseneze, pôte încă să se mai și gătesc și să mērgă în societăți; această damă de sigur nu va fi în stare a judeca cele mai simple lucruri ale vieții, ea se va scărbi de ori-ce ocupațiune serioasă și de totă lectura mai adâncă; ea ca soție și mamă va neglije pe bărbat și pe copil și va suferi ca menajul să se prăpădescă. La o asemenea disharmonia a vieții nu pôte fi vorba de o creștere estetică.

Mintea omenescă are dorul harmoniei, cere concordanța tuturor puterilor sufletesci, și cererea sa nerfusabilă este ca adevărul să fiă tot o-dată bun și frumos, că bunul să fiă tot o-dată adevărat și frumos, și frumosul tot o-dată adevărat și bun. Cum putem inse ajunge la o țintă atât de înaltă. Nici prin morală, nici prin artă și știință singure, ci numai prin religiunea, care intrinsecce toate puterile noastre în o legătură frumoasă, și legă totă activitatea noastră de cel mai înalt, de Dumneșu, izvorul adevărat al adevărului, bunului și al frumosului. „Cum ne putem gândi tot o-dată și la mare și la mic. — Decă ne vom gândi la cel mai suprem! Uitându-ne la sora vedem colbul și țințarii mai bine. Ear Dumneșu nu ni este noue tuturor sora?*

VIII.

Decă cerem ca fie care om să ajungă la o reprezentațiune estetică a vieții sale, nu voim să dicem, că fie cine să ajungă la o harmonia egal de frumoasă. Asta nu se pôte chiar din cauza particularităților diferite a indivișilor, nu se pôte din cauza mesurii diferite de talente și puteri, cu care a inzestrat Dumneșu pe oameni. Unul va concentra totă activitatea sa în descoperirea adevărului, altul în formațiunea lumii externe, fiă ca om de stat, fiă ca profesor, artist și altele. Dar făcând să stăruescă în felul său ca să ajungă la o harmonia estetică a vieții sale.

Inșe nu toți oamenii sunt binecuvântați din partea crea-

torului cu geniul artei; nimeni nu va putea deveni pictor, seu poet, seu compositor, de s'ar trudi ori cât s'ar trudi, decă nu i s'a dat de sus. Este un ce misterios cuprins în facerea și lucrarea spiritului artistic, un ce pe care nu-l pțtem înțelege, tot precum nu pțtem înțelege nici viața seu lucrarea cu care produce forța naturei, ce pucece din spiritul lui Dumneșu. Spiritualul nu se pôte pipăi și cuprinde cu sensul pământesc, și aici se pôte aplica cuvântul mântuitorului nostru. Viața spiritului este ca și vântul, auși frământul lui, dar nu sci de unde vine și unde se duce.

Pictorul resimte un zor a intrupa intuițiunea sa internă în un tablou cu colori, fără de a precugeta mult timp voința sa de a zugrăvi; este mănă de forța dumneșescă și opul geniului apare dinaintea ochiului încântat al privitorului. Poetul exhală cugetările și simțirile sale prin graiul viu, fiind-că n'are în cătrău, fiind-că trebuie să manifeste interiorul său; cântă ca paserea pe crangă.

Poetul, ca ori-ce artist, a primit consacarea sa din cer, are chemarea și demnitatea sa din mila lui Dumneșu, ăr nu din forța humană și arbitru human. Mulți cred că frumșea opului de artă ar consiste în compunerea externă de sonuri, colori seu cuvinte, în gruparea nimerită a imaginilor, pe scurt în arangiarea canonică a materialului. Dar precum nici în natură nu materia este frumosul nici compunerea ei, adică nu-i forma în sine frumosul ci puterea motrice, care rânduiesc părțile la o viață simetrică, care d. e. vivifică în pom mugurul, ca să sugă must din pământ, aer și lumină din atmosferă, devenind în fine o ființă perfectă, vizibilă de sensurile cele mai grosolane, devenind un pom inverșit cu ramuri, frunze, flori și fructe, tot asemenea și în artă, care este o viață de-a-dreptul creatrice. Sunt mulți cărora li place lucrul, cărora li pare așa de ușure și de natural în cât ori-cine ar fi în stare să-l imiteze, și astfel dar zugrăvesc și ei — un tablou, compun o piesă, fac o poesie, — și decă au fost în o dispozițiune fericite, și a putut dispune de o abilitate tehnică, opul va reeși peste aseptare și nu va fi lipsit de ore-care valoare artistică. Inșe totuș rămâne o aparițiune singuratică, opul nu exprimă un spirit particular, efectul său nu este adenc și durabil.

Dar totuș nu putem dice că pierdem timpul decă ne ocupăm cu exercitarea artei. De ce numai să copiăm picturele frumoșe și să nu facem odată un desemn după ideia noastră: de ce să nu compunem odată noi inșine o melodiă, decă dispunem de cunoștința necesară și avem sens pronunțat pentru musică, și în fine de ce să nu reprezentăm prin o poesiă simțirile noastre intime? Căci fără contradicere: a produce este mai frumos, mai înalt de cât a consuma, a asculta. Mulți au darul unui talent frumos prin care pôte să facă bucurie sieși și altora, și ar fi a lucra fără minte decă ar voi să-și îngrope capitalul, dicând că-i pē mic pentru a produce interese. Dar talentatul să nu se pē incredă în darul său, să nu se considere drept un geniu și să nu voiesc a trece peste hotarele ce i-a pus natura. Talentul se va folosi cu bun succes de formele create din partea geniului, va pucece pe calea deja deschisă, ba va isbuti ici coala de a atinge o perfecțiune tehnică și mai mare; dar nu va produce nimic nou în esență și influința sa asupra posteriorității va fi mică. (Va urma).

SGÂRCITUL.

Comediă in 5 acte de Molière.

tradusă de

Virgiliu Popescu.

(Fine).

ACTUL IV.

Scena 1-a.

Cleant, Mariana, Elisa, Frosina.

Cleant. Să ne aședăm aici, vom fi mai in pace și vom putea vorbi mai liber, căci nu-i nime cine să ne spioneze.

Elisa. Da, d-șora mea, frate-meu mi-a vorbit deja despre amorul său. Eu cunosc supărarea și neplăcerile, ce vi le cășunează împrejurările de față, și vă asecurez, că iau parte cu frăgețime la sorțea d-vostre.

Mariana. E o dulce mângăere a vedea că și o persoană ca d-ta se interesază de noi, și vă rog, d-șoră să binevoiiți a conserva tot-dé-una această amică generoasă, ce alină atâta cruzimea sorții.

Frosina. Ambii sunteți pe legea mea demni de compătimire. Pentru-ce nu mi-ați încredut mie dela început secretul d-vostre? Eu fără îndoielă vă ași fi delăturat aceste neplăceri și n'aș fi dus lucrurile așa de departe.

Cleant. Ce să faci?! Ursita a voit-o astfel. — Dar frumoasă Mariană, ce rezoluțiune voiți să luați?

Mariana. Ah D-deule sunt eu in stare să iau rezoluțiunii! Și in statul meu de atemare im pot eu forma alt ceva decât dorințe?

Cleant. Nici un alt rédim nu aflu eu așadară in anima d-tale decât dorințele? nici o compătimire resolută? nici o bunătate ajutătoare? nici o afecțiune decisă la ori-ce?

Mariana. Ce vă pot eu dice? Inchipuiți-vă in statul meu și ce veți putea face? — Consiliéză, ordinéză d-ta însuși: eu mă las pe d-ta, și vă cred destul de înțelept, ca să nu cereți dela mine ceva, ce nu ar conveni onorei și reputățiunei mele.

Cleant. Ah unde mă reduceți, cerând dela mine a mă ținea intre strictele margini ale unor prejudețe de onore și reputățiune scrupuloasă!

Mariana. Ce voiți dar ca să fac? Decă și aș putea trece preste considerațiunile de cari are să se țină sexul nostru, trebuie să am in vedere pe mama mea. Ea m'a grijit tot-dé-una cu o frăgețime nespūsă și eu n'aș fi in stare să-i procur vre-o neplăcere. Fă, lucră pe lângă dēnsa; caută de ț-i-o câștigă; eu îți permit să faci și să vorbesci tot ce vei voi, și decă s'ar recere să mă declar și eu in favorul d-tale sum gata a-mi declara inaintea dēnssei simțemintele și amorul meu.

Cleant. Frosină, bună Frosină, voi-vei să ne ajuți?

Frosina. E de lipsă încă să mă mai întrebați? Voiesc din animă. D-vostre știți că eu dela natură sum tare compătimitoare. Ceriul nu mi-a dat o animă de bronz, și eu sum foarte bucuroasă, decă pot face ceva servițiuri, când ved că acestea sunt spre binele unora ce se iubesc. — Dar ce ar fi ore de făcut?

Cleant. Cugetă-te, te rog puținel.

Mariana. Căcă-ne un drum de scăpare.

Elisa. Află vr'un mijloc spre a nimici ceea ce ai făcut.

Frosina. Lucrul nu merge așa de ușor. (Cătră Mariana). Incât pentru mama d-tale, cred că ușor ne vom putea-o câștiga, căci dēnsa e înțeleptă și se va decide ușor a lăsa fiului cea ce a fost destinat tatălui. (Cătră Cleant). Unicul rău e, că tatăl d-tale ț-i-e tată.

Cleant. Aici jace răul.

Frosina. Vreau să dic că dēnsul s'ar supăra tare in casul refuzării, și că mai târziu de bună sēmă nu va voi să consimțescă la căsătoria d-tale. Ar trebui, ca să reușim bine, ca refuzarea să vină dela el însuși, și să aflăm vre-un mijloc de a-lu desgusta de persoana d-tale.

Cleant. Fôrte drept.

Frosina. Că am dreptate o știu și eu, dar știu dracul cum avem să incepem. Dar asceptați . . . de am avea o femeie cam inaintată in etate și ce ar avea puțin talent ca mine și ar ști juca rola unei dame mari sub numele bizar de marchesa său Vicomtesa de Bretania de jos: eu aș fi in stare să fac pe d-lu Harpagon să cređă, că acesta e o persoană avută, ce afară de case etc. are și vr'o sută de mii de taleri in argint bani gata, că ea e inamorată până la mormēt de dēnsul, că ar dori tare să-i fie socie, ba ar fi gata să-i dea prin contract totă averea ei. Eu nu mă îndoiesc că nu mă va asculta, pentru că el de și vă iubesc, dar iubesc cu mult mai tare banii; și dupăce astfel orbit va consimți in cea ce dorim noi, puțin ne va păsa când va afla că l'am înșelat.

Cleant. Prea bine.

Frosina. Lăsați numai tôte pe mine. Im aduc aminte de o amică a mea, ce-i anume pentru această rolă.

Cleant. Decă vei pute, Frosină, duce acesta la capăt, fi sigură de recunoștința mea. Acum scumpă Mariană să incepem prin a câștiga pre mama d-tale, acesta va fi mai greu pôte și decât nimicirea căsătoriei. Fă din parte-ți, te conjur tot ce e posibil. Intrebuințeză totă puterea, ce ț-i-o dă frăgețimea și iubirea fiescă asupra dēnssei. Desfășură fără reținere totă elocința și puternicul incânt, ce l'a pus ceriul in ochii și gura d-tale: și nu uita, te rog, a folosi cuvintele fragede, rugăciunile dulci, lingușirile blānde, ce sum convins, că nu vor putea fi refuzate.

Mariana. Voi face tot ce mi-e cu putință, și mă voi folosi de tôte mijlocele.

Scena 2-a.

Harpagon, Cleant, Elisa, Mariana, Frosina.

Harpagon. Ce dracu! Fiul meu sărută mâna fiitōrei sale mascere, și dēnsa nici că se supără. Nu există cumva aci vr'un secret?

Elisa. Etă tată.

Harpagon. Căruța-i gata. Puteți pleca când veți voi.

Cleant. De ôrece tată d-ta nu mergi cu dēnsese, merg eu să le conduc.

Harpagon. Nu nu, rămâni numai aici. Ele vor putea merge și singure și eu am lipsă de tine.

Scena 3-a.

Harpagon, Cleant.

Harpagon. Ei bine lăsând toate la o parte, ce crești tu despre această copilă?

Cleant. Ce cred?

Harpagon. Da, de purtarea, de talia, de frumseța, de spiritul ei?

Cleant. Cam așa.

Harpagon. Hm.

Cleant. Vorbindu-vă drept, ea nu corespunde așteptărilor mele. Purtarea-i e prea cochetă, talia-i nu-i prea dreaptă, frumseța mijlocie, spiritul tare de rînd — Nu credeți, tată că eu doră să vă descurtez, pentru-că mascera tot mascherà e, și pentru mine e tot atîta sîeu această, sîeu orî-care alta.

Harpagon. Totuși i dîseși mai odinioară...

Cleant. I-am făcut vre-o câteva lingușiri în numele, și numai pentru placul d-tale.

Harpagon. Așadară tu nu ai nici o înclinațiune pentru dînsa?

Cleant. Eu? nici de cum.

Harpagon. În pare rău, că astfel mi se nimicesce un cuget, ce mi-a fost venit în minte. Eu vădîndu-o aici, am reflectat asupra etății mele; și am creșut că mulți mă vor critica, că mă căsătoresc cu o copilă așa tinără. Această considerațiune mă făcea să mă las de propusul meu, și de ore-ce eu am cerut'o și voiesc să-mi țin cuvîntul și-aș fi dat'o ție, decă n'ai avea o așa mare aversiune cătră dînsa.

Cleant. Cum? Mie?

Harpagon. Ție.

Cleant. De socie?

Harpagon. De socie.

Cleant. Ascultați-mă, vă rog. E adevărat că nu-mi prea place, dar pentru de a vă face pe plac, tată, eu aș fi gata să o primesc de socie, și...

Harpagon. Dar eu fiule sum cu mult mai înțelept de cum mă crești și nu voiesc nici de cum să te silesc la ceva contra înclinațiunii tale.

Cleant. Scusați, din iubirea cătră d-ta aș fi gata să-mi dau totă silința...

Harpagon. Nu nu, o căsătorie nu pôte fi fericită, când lipsesce înclinațiunea.

Cleant. Această tată, va veni pôte mai târziu, căci să dîce că adeseori amorul e fructul căsătoriei.

Harpagon. Nu, din partea bărbatului nu trebuie să se risice nimic, căci această are adeseori urmări rele, la cari eu nu voiesc să fiu responsabil. Decă tu simțiai dela început ceva înclinațiune cătră dînsa, eu și-aș fi dat'o în locul meu; dar așa mi voi urma propusul de mai nainte și o voi lua-o eu însumi de socie.

Cleant. De ore-ce, tată, lucrurile stau astfel trebuie să vă descoper anima și să vă spun secretul nostru. Etă adevărul: eu o iubesc decănd am vădînt'o pentru prima dată într'o dî la preumblare și doream să vi-o cer cât mai curînd de

socie, dar în această m'a reținut declarațiunea simțimentelor d-tale și temerea de a vă displace.

Harpagon. Fost-ai la dînsa în vizită?

Cleant. Fost.

Harpagon. De multe ori?

Cleant. De destule ori în un timp așa de scurt.

Harpagon. Primitu-te-a bine?

Cleant. Fôrte bine, dar fără a ști cine sum; de aceea a rămas dînsa mai odinioară așa de surprinsă.

Harpagon. Declaratu-i-ai amorul tîu și intențiunea de a o lua de femeia?

Cleant. Fără îndoielă; chiar și mama ei știe ceva despre această.

Harpagon. Și ea ascultatu-ți-a propunerea?

Cleant. Da în mod fôrte binevoitor.

Harpagon. Și Mariana din parte-și replică la această iubire?

Cleant. De trebuie să cred apariței, sum convins, tată, că mă iubesc.

Harpagon. (În parte încet). În pare bine că cunosc și acest secret, chiar această o doream. (Tare). Ei bine dragul meu, știi ce ai să faci? Să cauți să te desfăci de acest amor; să încetezi cu vizitele la o persoană, pe care o voiesc eu pentru mine, și să te însori cu aceia, pe care și-am destinat'o eu.

Cleant. Așa jocî dar d-ta cu mine?! Ei bine ajungînd lucrurile până la atîta, eu vă declar că nu mă voi lăsa nici cînd de Mariana, că nu voi lăsa neîntreprins nici un mijloc, ce m'ar putea conduce la căștigarea ei, și că decă d-ta ai din parte-ți învoirea unei mame, eu încă voi avea ajutóre destule spre ajungerea scopului.

Harpagon. Cum ștregariule, tu cutezi să ămbli pe urmele mele?

Cleant. Din contră d-ta ămbli pe ale mele: eu am căștigat'o mai întai.

Harpagon. Nu-sî eu tatăl tîu și nu-mi datoresci tu respect?

Cleant. În asemenea lucruri fii nu-sî obligați a să retrage dinaintea părinților. Amorul nu-i recunósce.

Harpagon. Te fac eu îndată să mă recunósceți cu vre-o câteva lovituri.

Cleant. Tóte acestea amerințări nu plătesc nimica.

Harpagon. Vei renunția la Mariana?

Cleant. Nice de cum.

Harpagon. Aduceți-mi îndată un băț.

Scena 4-a.

Harpagon, Cleant, Iacob.

Iacob. Ei ei, d-lor ce să întîmplă aici? Ce vă a înverșunat așa de tare?

Cleant. Un lucru de ris.

Iacob. Linișciți-vă, vă rog.

Harpagon. Mai văduta cineva o asemenea nerușinare?!

Iacob. Pentru D-deu d-le.

Cleant. Nu voi abdice nice cînd.

Iacob. Cum contra tatălui d-tale?

Harpagon. Lasă-mă și dîce.

Iacob. Cum băi contra fiului d-tale? Trăcă ducă-să in contra mea...

Harpagon. Voesc Iacobe să te fac jude între noi doi, să vezi de nu am dreptate.

Iacob. Bine, bucuos. (Cătră Cleant). Dați-vă, vă rog puțin in lături.

Harpagon. Eu iubesc pe o fătă, ce voesc să o iau de soția, și acest nimernic de fiu are insolenta de a o iubi și el și de a și-o pretinde contra ordine'lor mele.

Iacob. Ah el nu are drept.

Harpagon. Nu-i un lucru inforător ca un fiu să rivalizeze cu tatăl său? și nu-i dator el din respect cătră mine să nu se contrarieze inclinațiunilor mele?

Iacob. Firesce. Lăsați-mă numai să vorbesc și cu el și rămâneți aici.

Cleant. (Cătră Iacob ce se apropiă de el). Ei bine de orece te-a ales de jude eu n'am nimic in contră; pentru mine e tot una; și eu mă încred bucuos ție Iacobe, in judecarea certeii noastră.

Iacob. Pré multă onóre imi faceți.

Cleant. Eu is inamorat de o fătă teneră, și dēnsa încă mă iubesc și mă primesce foarte bine. Tatălui meu îi pică in cap să ne conturbe amorul, dorindu-și pe amanta mea sieși.

Iacob. El se înțelege lucră foarte neînțelepțese.

Cleant. Nu-i e rușine să mai cugete și dēnsul la inurat? I să cuvine lui să jõe acum pe amorosul? Și n'ar trebui el să lase acēsta celor mai teneri.

Iacob. Fără indoielă. Lăsați-mă să-i dic vr'o două cuvinte. (Merge la Harpagon). Ei fiul d-tale nu-i așa de obstinat precum o crești d-ta, și-și vine in orî. El dice că el scie că vă dătoresce respect, că a fost răpit' numai de o flacăra momentană, că nu va refusa a se supune dorinței d-tale, numai că d-ta să-lu tractezi mai bine și să-i dai in căsătoria vr'o fată, cu care să potă fi indestulit.

Harpagon. Ah, spunei Iacobe că el pôte spera orî-ce dela mine, și că afară de Mariana eu il las să-și alegă pe oricine voesc.

Iacob. Lăsați numai pe mine. (Merge la Cleant). Ei bine d-șorule, tatăl d-tale nu-i așa de incăpăținat precum o crești d-ta; el mi-a mărturisit că numai invăpăierea d-tale la pus in mânia; că portarea d-tale nu-i place și că el e dispus a consimți la toate ce doriți, numai să o cereți dela dēnsul in un mod mai cuviincios, și să-i mărturisiți acea iubire, respect și supunere ce o dătoresce orî-ce fiu tatălui său.

Cleant. Ah Iacobe ilu poți asecura din parte-mi că decă-mi dă pe Mariana îi voi fi tot deauna cel mai supus și ascultătoriu și nu voi face nici când ceva contra voinței lui.

Iacob. (Cătră Harpagon). Suntem gata, el se invoesc la toate.

Harpagon. Minunat!

Iacob. (Cătră Cleant). Toate sunt intocmite. El se indestulesce cu premisiunile d-tale.

Cleant. Laudă Ceriului!

Iacob. D-lor, nu aveți de cât să vorbiți impreună; pacea-i restabilită; vă certați mai nainte pentru-că nu vă înțelegeați unul pe altul.

Cleant. Bunul meu Iacob, îi rămân îndatorat pe întreaga mea viață.

Iacob. Nu-i de ce, d-șorule!

Harpagon. Tu mi-ai făcut un mare serviciu Iacobe și acēsta merită resplată. (El băgă mâna in busunar. Iacob crede că voesc să-i dea ceva și-și intinde mâna, Harpagon însă-și scote batista). Acum poți merge, fi secur că-mi voi aduce aminte de acēsta-

Iacob. Vă sărut mâna.

Scena 5-a.

Harpagon, Cleant.

Cleant. Țră-mi tătucă pentru inflăcărarea mea de odinioară.

Harpagon. Tôte-să uitate.

Cleant. Vă asecurez că-mi pare foarte rău.

Harpagon. Și mie-mi pare foarte bine că te ved ințelept.

Cleant. Sunteți pré bun uitând așa de iute erorea mea.

Harpagon. Eu uit bucuos erorile fiilor vedându-i că să reintorc la datorințele lor.

Cleant. Cum nu resimți nici o superare pentru ne-buniile mele de mai nainte?

Harpagon. Tôte le-am uitat pentru supunerea și respectul ce mi-lu mărturisesci.

Cleant. Eu vă promit tată, că până la morment imi voi aduce aminte de bunătățile d-tale.

Harpagon. Și eu îi promit fiule, că nimic nu va fi de aci inainte, ce să nu poți obține dela mine.

Cleant. Ah tată eu nu mai cer nimica, avēnd pe Mariana.

Harpagon. Cum?

Cleant. Eu dic tată că eu is foarte indestulit și că d-ta esci pré bun concedându-mi pe Mariana.

Harpagon. Cine-ți vorbesce de concederea Marianeii?

Cleant. D-ta tată.

Harpagon. Eu?

Cleant. Da d-ta.

Harpagon. Cum? Tu ai promis că vei renunța.

Cleant. Eu să renunțiez?

Harpagon. Da, tu.

Cleant. Nici decum.

Harpagon. Așa dară nu abdică de ea?

Cleant. Din contră o doresc mai mult ca orî când.

Harpagon. Cum, blăstematule incepi din nou?

Cleant. Nimic nu mă pôte schimba.

Harpagon. Vom vedē spēnduratule.

Cleant. Faceți ce voiți.

Harpagon. Eu te oprese de a mă mai vedē.

Cleant. Tot una.

Harpagon. Te părăsesc.

Cleant. Nu-mi pasă.

Harpagon. Nu te mai cunosc de fiu.

Cleant. Fiă.

Harpagon. Te desmoștenesc.

Cleant. Cum vă place.

Harpagon. Te blastēm.

Cleant. N'am ce să fac cu darurile d-tale.

*Scena 6-a.***Cleant, La Flèche.**

La Flèche. (Easă din grădină cu o lăduță). Dămne ajută, vă aflu! Urmați-mi îndată.

Cleant. Ce-i?!

La Flèche. Urmați-mi vă dic, stăm bine.

Cleant. Cum?

La Flèche. Ță ce ne lipsesce.

Cleant. Ce?

La Flèche. Am ținut'o sub ochi ziua întregă. . . .

Cleant. Ce ai?

La Flèche. Tesaurul tatălui d-tale, ce l'am furat.

Cleant. Cum ai făcut'o?

La Flèche. Veți sci-o mai târziu. Acumă să scăpăm, căci se aude sbierând.

*Scena 7-a.***Harpagon** (vine strigând și fără pălărie).

Lotri! hoți! tâlhari! ucigași! Dreptate o ceriule! Sum perdut, sum ucis, mi s'a tăiat grumațul, mi s'au furat bani. Cine a putut fi? Unde a scăpat? Unde-i? Unde s'a ascuns? Unde se-lă aflu? Unde se alerg? Unde se nu alerg? Nu-i colo? Nu-i dincoci? — Cine-i? Stai! (Să prinde de braci). Bani încoci ștregarule! Ah sum eu. Mintea mi-e turburată și nu știu unde sum, cine sum și ce fac. . . Ah dragii mei bani! bunii mei bani! scumpii mei amici! Vă răpiră dela mine. Ah cu voi mi-am perdut sprijinul, mângăierea, bucuria. Tot e finit pentru mine pe acest pământ, nu mai am ce se mai caut aici. Fără de voi eu nu pot trăi. Tote au trecut, ah nu mai pot, mor, sum mort, sum ingropat. . . Nime nu voiesce să mă tredească, redându-mi scumpii mei bani, séu spunându-mi că cine mi i-a răpit? . . . Ha? Ce dicit? Nu-i nime. Trebuie că cel ce mi-a dat această lovitură să fi pândit bine, căci a căutat chiar timpul, când vorbeam cu blăstematul meu de fiu. . . Să plecăm. Merg să aduc justiția și să părăsc întreaga-mi casă, pe servi, servitoare, pe fiu, fiică, și și pe mine insumi. . . Ce de oameni adunați! Nu-i nici unul asupra căruia se n'am prepusuri și ca se nu-mi pară lotru. He! Despre ce vorbiți acolo? Despre cel ce m'a furat. Ce larmă-i acolo? Prinsa-ți pe tâlhariu? Fiți buni de știți ceva despre răpitoriul banilor mei, spuneți-mi vă rog. Nu s'a ascuns pôte între voi? Toți mă privesc și rid. De bună sémă 'să pârtași la furt. . . Veniți iute comisari, panduri, juđi, dorobanți, gâđi. Vréu să spândur lumea întregă, și de nu-mi aflu banii in fine mă acăț și eu insumi,

(Cortina cade).

ACTUL V.

*Scena 1-a.***Harpagon, Comisariul.**

Comisariul. Lăsați numai pe mine. Im știu eu măestria, char d-lui. Nu pentru primadată sum însărcinat eu acum a ámbla după lotri: și aș dori să am atâția saci de mii de franci, câte persoane am dus la spândurătoare.

Harpagon. Tote magistraturile trebuie să se intereseze și să aducă in chiar această afacere, și decă nu mi se allă banii, eu voi chiama la judecată pe judele inusuși.

Comisariul. Trebuie să facem tôte încercările posibile.

D-ta dicesi că in acea lădiță se aflau. . .

Harpagon. Dece mii de taleri bine numărați.

Comisariul. Dece mii de taleri?

Harpagon. Da dece mii de taleri.

Comisariul. Furtul e considerabil.

Harpagon. Nu există pedepsă destul de mare pentru enormitatea acestei crime; și de rămâne nepedepsită atunci și lucrurile cele mai sacre ale omului nu mai sunt in securitate.

Comisariul. Din ce bucăți consta suma?

Harpagon. Din Louisdori drăgălași și pistoli scumpi.

Comisariul. Asupra cui aveți prepus?

Harpagon. Asupra intregei lumi: și aș dori să se aresteze intregul oraș dimpreună cu suburbiile sale.

Comisariul. Trebuie să lucrăm cu băgare de sémă, să nu inspăimântăm pe nimenea, ci să acceptăm până ce vom avea la mână vre-o probă pentru de a putea apoi procede cu rigóre la descoperirea banilor furați.

*Scena 2-a.***Harpagon, Comisariul, Iacob.**

Iacob. (In fundul teatrului, vorbește spre partea de pe carea vine). Mă reintore îndată. Până atunci junghiați-lă, belitiți-picioarele, puneți-lă in apă ferbinte și acățiați-lă de grindă.

Harpagon. Pe cine? Pe cel ce m'a furat?

Iacob. Eu vorbesc de un purcel, ce mi l'a trimis intendantul d-tale, și ce voiesc să vi-lă prepăr după placul meu.

Harpagon. Despre acésta nu-i acum aici nici o vorbă.

Ță d-lă acesta are să te întrebe despre cu totul alte lucruri.

Comisariul. (Cătră Iacob). — Numai nu te spăria. De mine nu ai să te temi; eu sum un om ce fac tôte cu blăndețe.

Iacob. Și d-lă e invitat la cină?

Comisariul. Aici nu trebuie să ascunđi amice nimica dinaintea d-lui tēu.

Iacob. Pe legea mea, d-le, eu voi arēta, tot ce știu face, și vă voi tracta cât se pôte de bine.

Harpagon. Acum nu avem de a face cu acésta.

Iacob. Decă nu vă pot oferi nisce bucate precum aș dori eu nu-să eu de vină, ci d-nia sa d-lă intendant ce m'a restrins așa tare cu prósta sa economiă.

Harpagon. Om de nimica, aici se tracteză despre alt ceva și nu de cina ta. Voiesc să-mi spună ceva despre banii, ce mi s'au furat.

Iacob. Vi s'au furat bani?

Harpagon. Da, ștregarule, și te voi pune pe spândurătoare, decă nu mi-i redai.

Comisariul. (Cătră Harpagon). Dar pentru D-đeu nu-lă tractați așa aspru. Din esteriorul lui ved că-i un om de omeniă, și că fără să se lase să fie pus la închisóre, vă va descoperi ceia ce voiți. Da amicul meu, decă ne vei mărturisi lucrul sincer, nu ți se va face nici un rău, ba vei fi remunerat de d-lă tēu cum se cuvine. D-lui tēu i s'au furat bani, și trebuie că și d-ta ști ceva despre această afacere.

Iacob. (Inceț la parte). Ță timpul ca să-mi rēsbun asupra intendantului nostru. De când a intrat acela in casă-ne, el e favoritul și numai sfaturilor sale să dá ascultare: și apoi mă ustură încă la animă de acelea lovituri de băț.

Harpagon. Ce borborosesci tu acolo.

Comisariu. (Cătră Harpagon). Lăsați-lu numai in pace. El se prepară să vă indestulască; v'am spus eu că e un om de omeniă.

Iacob. D-le, decă doriți așa tare să vă vorbesc, apoi eu cred că acéstă lovitură v'a dat'o bunul d-vóstră intendinte.

Harpagon. Valerie?

Iacob. Da.

Harpagon. El ce părea așa de credincios?

Iacob. Da el. Eu cred, că el vă a furat.

Harpagon. Și pe ce basă o cređi tu acéstă?

Iacob. Pe ce basă?

Harpagon. Da.

Iacob. Eu o cred... pe basa, că o cred.

Comisariul. Dar e de lipsă să ne spunți motivele, ce te fac a crede acéstă.

Harpagon. Văđutu-l'ai póte ămblând pe la locul unde im erau bani?

Iacob. Da, intr'adevăr. Unde erau bani d-tale?

Harpagon. In grădină.

Iacob. Drept. Eu l'am văđut ămblând prin grădină. Și in ce erau acei bani?

Harpagon. Intr'o lădiță.

Iacob. Étă-lu că l'am prins. Eu l'am văđut cu o lădiță.

Harpagon. Și acéstă lădiță cum era făcută? — Voi vedea indată, decă-i a mea.

Iacob. Cum era făcută?

Harpagon. Da.

Iacob. Ea-i făcută... e făcută ca o lădiță.

Comisariul. Să înțelege. Dar descrie-ni-o puțințel să vedem de-i cea căutată.

Iacob. E o lădiță mare.

Harpagon. Cea furată e mică.

Iacob. Ei da, e mică decă o voiți așa; dar eu o numesc mare pentru cea ce conține.

Comisariul. Și de ce colóre e?

Iacob. De ce colóre?

Comisariul. Da.

Iacob. Ea-i de colóre... da... are anumită o colóre... Nu mi-ați putea ajuta puțințel?

Harpagon. Cum?

Iacob. Nu-i roșiă?

Harpagon. Nu, castaniă.

Iacob. Ei da roșiă-căstaniă; așa voiam să đic și eu.

Harpagon. Nu mai incape nici o indoielă. Aceea-i de bună sémă. Scrieți, d-le, scrieți mărturisirea lui. — Ceriule! cui să te mai incređi de aci inainte? Nu te mai poți lăsa pe nime și eu cred după acéstă esperiență că ași fi in stare să mă fur eu insumi pe mine.

Scena 3-a.

Harpagon, Comisariul, Iacob, Valeriu.

Harpagon. Apropiă-te mișelule. Vino de mărturisește lucrarea cea mai negră, crima cea mai infiorătoare, ce s'a putut comite cândva.

Valeriu. Cu ce sum vinovat, d-l meu.

Harpagon. Cum nerușinatule, tu nu roșesci de crima ta.

Valeriu. De ce crimă vorbiți?

Harpagon. De ce crimă voesc să-ți vorbesc om de nimica? ca și când nici nu ai sci despre ce se tracteză? In deșert ai voi să o negi, lucrul e descoperit, sci tu tot. Putut-ai abusa in un mod mai infricosat de bunătatea mea?! a te introduce in casa mea pentru de a mă trada!? și pentru de a mă juca in un asemenea mod?!

Valeriu. D-le, de órece tóte vi s'au descoperit, nu mai voesc să caut, nici o scăpare, nici să neg lucrul.

Iacob. (In parte). Óre am ghicit'o făr' a o crede?

Valeriu. Eu 'm'i propusesem a vă vorbi despre acea și aseptam numai ocașiunea favorabilă; dar de órece acuma am ajuns până la atáta vă conjur să nu vă supărați, ci să-mi ascultați rațiunile.

Harpagon. Și ce rațiuni frumóse 'm'i poți tu aduce, tálhar nerușinat?

Valeriu. Ah! d-le, eu nu merit acest nume. E adevărat, că am comis o vătămăre contra d-tale, dar cu tóte acestea greșela mea e pardonabilă.

Harpagon. Cum? pardonabilă? O înșelățiune, un furt, un asasinat, ca acela?

Valeriu. Nu vă mâniați așa tare, vă rog. Când mă veți fi audit, vă veți convinge că réul nu-i așa de mare, precum 'lă credeți.

Harpagon. Réul nu-i așa de mare precum 'lă cred!? Cum? sângele, sufletul meu, ștregariule...

Valeriu. Sângele d-tale, d-le, nu a căđut in mână nedemne. Eu sum de o condițiune, că nu vă voi fi spre rușine; și in tóte acestea nu-i nimica ce să nu fiu in stare a repara.

Harpagon. Acéstă o voesc și eu, să-mi redai tot, ce mi-ai răpit.

Valeriu. Onórea d-tale d-le, va fi pe deplin satisfăcută.

Harpagon. Aici nu-i vorba de onóre. — Dar én spune-mi ce te-a dus la o asemenea faptă?

Valeriu. Ah, și încă mă mai întrebați?

Harpagon. Da, da, tálhariule, te întreb.

Valeriu. Un đeu, ce escuséză tot ce se face prin densus: Amorul.

Harpagon. Amorul?

Valeriu. Da.

Harpagon. Frumos amor đeu! Amorul Louisd'orilor mei.

Valeriu. Nu, d-l meu, avuțiile d-tale nu m'au orbit, și eu protestez in fața tuturor, că nu pretind nimic din averea d-tale, numai lăsați cea ce am.

Harpagon. Ba pe dracul! Cum să-ți pot eu lăsa. Mai vedeți ce nerușinare, a voi să-și rețină furtul ce mi l'a făcut.

Valeriu. E óre acea un furt?

Harpagon. Incă mă mai întrebi? Un tesaur ca acela...

Valeriu. E un tesaur, prea adevărat, și încă fără indoielă cel mai seump tesaur ce-lă posedăți; dar lăsându-mi-lă mie nu-lă veți perde. Vă rog in genunchi pentru acest tesaur incântător, nu-mi refusați a mi-lă concede de bună voiă.

Harpagon. Uită numai la el! Nebuni! am dóra să-ți las un asemenea tesaur?!

Valeriu. Noi ni-am promis credință reciprocă și am jurat de a nu ne despărți nici odată.

Harpagon. Minunat jurământ, frumoasă promisiune.

Valeriu. Da, noi ni-am jurat unul altuia de a fi totdeauna uniți.

Harpagon. N'aveți temă, vă voi sci eu desuni.

Valeriu. Numai morțea ne va putea separa.

Harpagon. Merge pân' la nebuni! Trebuie să fi chiar îndrăcit după banii mei!

Valeriu. Eu v'am spus deja că nu interesul m'a îndemnat a face cea ce am făcut. Anima mea nu a lucrat din motive de acestea, ci un motiv cu mult mai nobil, cu mult mai sublim m'a adus la o atare rezoluțiune.

Harpagon. Nu cumva caritatea creștină te face se-mi voesci binele meu; dar te-oi pune eu in ordine, om fără de rușine, și justiția nu va pregeta a-mi face dreptate.

Valeriu. D-ta poți procede cum vei voi, eu sum gata a suferi ori-ce violențe; dară vă rog să-mi credeți, că de este ceva rău in această, numai pe mine aveți să mă acușați și că fica d-tale nu-i de loc vinovată.

Harpagon. O cred prea bine! Ar fi un lucru ne mai aușit, ca și fica mea să fie amestecată in o asemenea crimă. — Dar eu mai nainte de toate voiesc să-mi am din nou proprietatea, spune-mi îndată, unde ai dus'o?

Valeriu. Eu? Eu nu am dus'o nici unde, ea e încă la d-văstră.

Harpagon. (In parte). Ah scumpa mea lădiță. (Tare). Cum, dicit că nu a eșit din casa mea?

Valeriu. Nu, d-le.

Harpagon. Nu, dicit că nu, dar én spune-mi nu o ai atins'o.

Valeriu. Eu, atins'o? Ah! d-ta ne faci nedreptate amânduora; cu flacăra cea mai pură și respectuoasă sum aprins eu pentru ea.

Harpagon. (La parte). E aprins pentru lădița mea!

Valeriu. Mai bine aș fi murit, decât ai arăta cel mai mic cuget de vătămăre. Ea-i pré înțeleptă și pré onestă pentru ca să se demită la așa ceva.

Harpagon. (In parte). Lădița mea prea înțeleptă și onestă!

Valeriu. Dorința mea cea mai ferbinte e a o putea privi: și nimic demn de reprobare nu a profonat pasiunea, ce mi-au inspirat'o încântătorii ei ochi.

Harpagon. (In parte.) Incântătorii ochi ai lădiței mele? El vorbesce ca un amant de adorata sa.

Valeriu. Claudia, d-tale, cunoșce toată afacerea, și ea ne pôte fi de mărturie.

Harpagon. Cum, servitorea mea e complice in această afacere?

Valeriu. Da, d-nule, ea a fost prezentă la promisiunea noastră reciprocă: și numai după ce a cunoscut onestitatea flăcării mele, mi-a ajutat a face pe fica d-tale să-mi dec promisiunea sa și să-mi primescă pe a mea.

Harpagon. He! (In parte). Frica județului să vede că a amețit. (Tare). Ce borborosesci zeci despre fica mea.

Valeriu. Eu dicit, d-le, că abia cu multă ostenelă am putut'o face, ca pudorea ei, să dec auș amorului meu.

Harpagon. Pudorea cui?

Valeriu. A ficei d-tale; și abia eră am putut'o face să subscrie o promisiune reciprocă de căsătorie.

Harpagon. Fica mea a subscris o promisiune de căsătorie?!

Valeriu. Da, d-le, asemenea am făcut și eu din parte-mi.

Harpagon. Oh ceriule! o nouă nefericire.

Iacob. (Cătră Comisariu). Scrieți, d-le, scrieți.

Harpagon. Disgrațiă preste disgrațiă! Desperațiune preste desperatiune! (cătră Comisariu). Inainte, d-le, faceți-vă datorița și puneți-lu in protocol, ca pe un lotru și seducător.

Valeriu. Aceste nume nu mi să cuvîn: și când veți sci, că cine sum...

Scena 4-a.

Harpagon, Comisariul, Valeriu, Iacob, Elisa, Mariana, Frosina.

Harpagon. Ah fătă blăstemată! Fică nedemnă de un părinte ca mine! Așa aplici tu invătăturele mele? Tu te inamorezi de un lotru infam, și-i juri credință fără invoirea mea? Dar v'ai înșelat tare ambii. (Cătră Elisa). Patru păreți te vor păzi de ori ce seducere; și (cătră Valeriu) un ștrâng it va răsplăti cutezarea ta ne mai aușită.

Valeriu. Nu pasiunea d-tale va judeca in afacerea noastră; ci sper că voi fi ascultat inainte de a fi condamnat.

Harpagon. Nu, nu un ștrâng nu-i destul, pe rôte vei fi pus de viu.

Elisa. (In genunchi la picioarele tatălui său). Ah! tată, luați nisce simțeminte mai umane și nu usați puterea părintescă până la extrem. Nu vă lăsați orbit de prima flacăra a pasiunii, ci considerați lucrul mai de aproape serios. Căutați a cunoșce mai bine pe acela asupra căruia sunteți așa supărat: El e cu totul altul de cum îl credeți: și veți afla lucrul mai puțin criminal, decât veți considera, că fără de el eu nu aș mai fi in viață. Da, tată, el m'a scăpat din marele pericol, in care eram după cum sciți in apă, și lui îi datoriti viața acelei fice, pe care....

Harpagon. Flăcuri, vorbe gôle! imi era cu mult mai bine să te fie lăsat să te ineci, de cât să-mi faci cea ce mi-a făcut.

Elisa. Tată, eu vă conjur pe iubirea părintescă, să-mi...

Harpagon. Nu, nu, nu voesc să aud nimica. Justiția are să-și facă datorița.

Iacob. (In parte). Mi vei plăti tu, hoțule, loviturele de băț.

Frosina. (In parte). Ce incurcătură ciudată!

Scena 5-a.

Precedentii si Anselm.

Anselm. Ce-i d-le Harpagon, eu vă ved cu totul turburat.

Harpagon. Ah! D-le Anselm, eu is cel mai nefericit om pe lume! și in locul contractului ce voiam să-l facem, etă-ne de odată incurcați in o grămadă de turburări și desordini! Mă omor in bine, mă omor in onore! Acest mișel, acest blăstemat, acest om de nimica a violat drepturile cele mai sante; el a intrat in casă-mi sub titlul de servitor pentru ca să-mi lure banii și să-mi seducă fela.

Valeriu. Cine să și cugetă la banii d-tale, despre cari faceți atăta vorbă?

Harpagon. Da, ei și-au promis unul altuia de a se căsători. Acésta-i o insultă contra d-tale, d-le Anselm, și d-ta trebuie să pășesci cu totă rigórea contra lui și să-l duci dinaintea județului spre a vè resbuna de o atare nerușinare.

Anselm. Nu-i scopul meu de a mă căsători cu sila și eu nu pot pretinde o animă ce s'a dat deja altuia; dar pentru interesele d-tale voiesc să pășesc, ca și când ar fi ale mele.

Harpagon. Étă, d-le aici un comisar onest, care precum mi-a spus, nu va uita nimic ce se ține de oficiul său. (Cătră comisar). — Incărcați-l, d-nule, cum trebuie și faceți lucrul cât se poate mai criminal.

Valeriu. Eu nu pot vedea ce crimă póte fi pasiunea mea pentru fca d-tale, și supliciu la care cređi d-ta că aș putea fi condamnat pentru promisiunea noastră reciprocă, când se va sci că cine sum . . .

Harpagon. Povești góle; lumea intrégă e plină astăzi de astfel de hoți nobili, de impostori, ce trag folos din obscuritatea lor și-și apropiéză in modul cel mai nerușinat câte un nume séu titlu ilustru.

Valeriu. Eu am un suflet cu mult mai nobil, decât se caut a mă împena cu ceva ce nu-i al meu și intréga Neapole póte mărturisi nascerea mea nobilă.

Anselm. Mai incet, d-șorule mai incet. Ia grijă se nu vorbesci prea mult. D-ta cutezi mai mult decât gândesci, și vorbesci dinaintea unui om, ce cunoște intréga Neapole, și ce póte vedea prea ușor adevéru séu minciuna istorióri, ce ni-o vei spune.

Valeriu. (Punédu-și cu trufiă pălăria pe o urechiă). — Eu nu am a mă teme de nime; și decă vi-e cunoscută Neapolea, veți sci cine a fost Don Thomas d'Alburcy.

Anselm. Fără indoiélă că sci, nime nu l'a cunoscut mai bine ca mine.

Harpagon. Mie nu-mi pasă nici de Don Thomas, nici de Don Martiu . . .

Anselm. Vè rog, lăsați-l se vorbescă, se vedem ce scorniturí voiesce se ne spună.

Valeriu. Eu voi se vè spun, că acela mi-a dat lumina ăilei.

Anselm. Acela?!

Valeriu. Da, acela.

Anselm. Lasă-te d-le, nu te face de ris. Caută o poveste, cu care se poți reuși mai bine și nu crede a te scăpa cu o asemenea impostură.

Valeriu. Fiți vè rog, mai cu luare aminte la ce vorbiți. Acésta nu-i o impostură, eu nu spun nimica ce se nu pot adevéri.

Anselm. Cum d-ta cutezi a te numi fiul lui Don Thomas d'Alburcy?

Valeriu. Da, cutez și sum gata a susține acest adevér inaintea orí cui.

Anselm. Cutezarea-i ne mai auđită. — Se sci decí spre confusiunea d-tale că sunt vre-o 16 ani de când acel om despre care vorbesci a perit in mare dimpreună cu fii și femea sa, când voia se-și scape viéta de cruntele persecuțiunii născute din nisce turburări din Neapole, cari au făcut să se esilieze mai multe familii nobile . . .

Valeriu. Da o sci: Inse ascultați spre confusiunea d-vóstră, că fiul séu de șapte ani cu un servitor, a fost scăpat din acel naufragiu pe o naia spaniolă, și că acest fiu mántuit e cel ce vè vorbesce. Se sciți, că căpitanul naei spaniole atins de nefericirea mea, m'a compătimit, și m'a crescut ca pe propriul séu fiu; și că de când sum in stare, armele im sunt ocupațiunea. Se sciți că de curénd am aflat că tată-meu nu a murit, cum o credeam eu; că trecénd pe aici spre a merge se-lú caut o întâmplare de cer dăruiță m'a făcut se vèd pe încântátórea Elisa, că acésta vedere m'a făcut sclavul frumșetelor ei; și că puterea amorului meu și severitatea tatălui ei mă făcură se iau resoluțiunea de a mă introduce in acésta casă ca servitor și a trimitte pe un altul se-mi caute consăngenii.

Anselm. Dar afară de vorbele seci ce mărturii ne pot convinge, că acésta nu-i o fabulă compusă de d-ta pre basa vre unui adevér auđit de undeva.

Valeriu. Martori-mi sunt căpitanul spaniol; un sigil cu rubine ce era al tatălui meu; o brăciară de agată, ce mi-a fost pus'o mama mea pe mână-mi; in fine bătrénul servitor Pedro, ce m'a scăpat din naufragiu.

Mariana. Ah! despre adevéru cuvintelor d-tale pot mărturisi și eu. Tot ce ne spuseși mă face să vè recunosc de fratele meu.

Valeriu. D-ta sora mea.

Mariana. Da, anima mea a fost mișcată din momentul când ți-ai deschis gura pentru întâiadată; și mama mea, ce va fi încântată de acésta, mi-a spus de mi de orí nefericirile familiei noastre. Ceriul nu ne-a lăsat nici pe noi se perim in acel trist naufragiu, ci ne-a scăpat viéta, dar cu perderea libertății: nisce corsari ne-au luat pe mine și pe mamă mea de pe ruinele năiei noastre. După dece ani de sclăviă o întâmplare fericită ne redete libertatea și noi ne reintórserăm la Neapole, unde aflarăm că tot binele nostru s'a vëndut fără a puté afla ceva nou despre tată. Noi trecurăm la Genua, unde mama-mea adună nisce remășițe nefericite a unei eredități de tot ruinate; și de acolo fugind de barbara nedreptate a consăngenilor sei, ea veni aici, unde petrece o viéta de tot lăngedă.

Anselm. Oh ceriule! Căt sunt de minunate lucrările atot putinței tale! și cum ne aréți de strălucit că numai tu ai puterea de a face minuni. Imbrățișați-mé fii mei și împărțiți cu tatăl vostru bucuria revederei.

Valeriu. D-ta esci tata nostru?!

Mariana. Pe d-ta te-a deplâns atăta mama-mea?

Anselm. Da fca mea, da fiul meu, eu sum Don Thomas d'Alburcy, pe care încă l'a scăpat ceriul din unde dimpreună cu toți banii, ce-i avea, și ce cređindu-ve morți in decursul celor 16 ani trecuți, se prepara acum după nisce lungi căletorii a cerca in hymen o persónă plăcută și înțeleptă, ce să-i fiă mângăierea unei nóue familii. Puțina securitate, ce am veđu'o pentru viéta mea reintorcându-mé in Neapolea, m'a făcut se renunțez pentru tot deauna de a o revedé; și vëndindu-mi tóte și prefăcéndu-le in bani, am venit și m'am stabilit aici, unde sub numele de Anselm am voit să mă mántuesc de trista aducere aminte aceluialt nume, ce mi-a causat atâtea suferințe și dureri.

Harpagon. Acesta e fiul d-tale?

Anselm. Da.

Harpagon. Atunci mă țen de d-ta să-mi plătesci de ce mi de talerî, ce mi i-a furat.

Anselm. El vă a furat?

Harpagon. Da, el.

Valeriu. Si cine vi-a spus'o această?

Harpagon. Iacob.

Valeriu. (Cătră Iacob). Tu ai ȓis așa ceva?

Iacob. D-ta veȓi că eu nu ȓic nimica.

Harpagon. Da. Ȕtă și comisariul, căruia i-a mărturisit această faptă.

Valeriu. Mă poȓi crede d-ta in stare la o faptă așa dejositoare?

Harpagon. In stare, ne in stare, eu imi voesc banii.

Scena 6-a.

Precedentii, Cleant, La Flêche.

Cleant. Nu mai aveȓi tată nice o griȓiă, nu mai acusatȓi pe nimenea. Eu am aflat noutăȓi despre lădiȓa d-tale și am venit să vă spun că de-mi veȓi concede pe Mariana, o veȓi reavé-o.

Harpagon. Unde-i?

Cleant. Nu fiȓi ingrigit. Ea e in loc secur sub răspunderea mea și totul depinde numai dela mine. D-ta ai să-mi spunȓi numai la ce te determini: alege din două: Mariana ori lădiȓa.

Harpagon. Nu lipsesce nimica dintrênsa?

Cleant. Nimica. — Dar acuma declaraȓi-vé cu privire la căsătoria noastră: voiȓi să vă daȓi invoirea: pe cea a mamei sale am avut'o deja; ea i lasă deplină libertate de a alege intre noi doi.

Mariana. (Cătră Cleant). Dar d-ta nu scȓi că nu-i destulă această invoire și că ceriul mi-a dăruit (arêtând pe Anselm) un tată și (arêtând pe Valeriu) un frate, a căroră consenȓire încă trebuie să o avem.

Anselm. Ceriul, fii mei nu mă redă voue ca să vă fiu contrar dorinȓelor vóstre. D-le Harpagon, d-ta veȓi bine că alegerea unei fete tinere, cade mai cu drept asupra fiului, decât asupra tatei. Inainte dară fără multă șovăire invoiesce-te și d-ta in această duplă cunună.

Harpagon. Nainte de a mă decide insé trebuie să-mi revéd lădiȓa.

Cleant. D-ta vei reavea-o intrégă și sănetoasă.

Harpagon. Eu insé nu am banȓi să dau fiilor mei de zestre.

Anselm. Am eu destui pentru ambȓi: nu vă ingriȓiȓi de această.

Harpagon. Vă veȓi indatora a ținea spesele amênduor nunȓi?

Anselm. Da, mă indatoresc. Sunteȓi indestulit?

Harpagon. Da, decă im veȓi face și un vestmênt nou pentru nunț.

Anselm. Pré bucuos. Și acum haidem să ne bucurăm de această ȓiuă mult fericită.

Comisariul. Aceptaȓi d-lor, acceptaȓi, mai incet. Cine-mi va plăti pentru scrisorile mele?

Harpagon. Noi nu avem ce face cu scrisorile d-tale.

Comisariul. Bine dar eu nu le-am făcut inzadar.

Harpagon. Pentru plata acelora, étă omul acesta, spêndură-lă, belesce-lă, fă ce vei voi cu el.

Iacob. Dómne D-ȓeule! Cum trebuie să mai lucrȓi pe lumea această?! Mi să dau lovituri de băȓ, când spun adevêrul; voiesc să mă spêndure când mintesc.

Anselm. D-nule Harpagon, trebuie să-i ertăm și lui această impostură.

Harpagon. Vei plăti dară d-ta pe comisar?

Anselm. Fiă. Haidem acum iute să împărtășim bucuria și mamei vóstre.

Harpagon. Iute, iute să-mi revéd scumpa mea lădiȓa. —

(Cortina cade).

Educaȓiunea și instrucȓiunea copiilor noștri in familiă și in școlă,

Studiu social-pedagogic de I. Dariu.

„Copilul e singur omul cu tot viitorul sêu: e speranȓa familii și a societăȓii e generaȓiunea și patria cea nouă.”

F. Doupanloup.

Publicarăm in Nrii 1 și 2 ai acestei foi un studiu despre „Influinȓa mamei și a educatorului de profesiune in educaȓiunea copilului. de astă dată ni permitem a vă întreține c'un alt studiu tot de aceeași natură și nu mai puțin important in ceea ce privesce inasăi vitalitatea societăȓii noastre romănesce și care va forma o parte intregitoare a studiului preces. E vorba adecă: Cum să se facă și cum se face educaȓiunea și instrucȓiunea copiilor noștri in familiă și in școlă! A vorbi in cestiuca această. credem. că tot atât ar insemna, cât a vorbi de insuși prezentul și viitorul naȓiunei noastre. Pentru-că, cum se va cresce și instrua tinêra generaȓiune, care de prezent se odihnesce la fericitul sãn al mamelor, așa va fi de destéptă, de cultivată și prin urmare de fericită naȓiunea noastră in viitor.

Precum se vede dară, ni propuseserăm spre desvoltare și resolvare o temă pe cât de grea, pe atât de insemnată și de afund tăietóre in inasăi viaȓa noastră socială.

„Ne-am dedat, ȓicea rēposatul de pie memoria I. Lăpêdat a ne fãli cu progresele ce le-am făcut dela 1848 încóce. Sunt mari in adevêr ȓicem și noi, insé nimenea nu va avea curăȓiul să ȓică, că sunt așa de mari încât să nu fi mai lăsat nimic de dorit. Și această cu atât mai mult atunci, când cu mare regret ne aducem aminte de timpul cel preȓios, ce-l pierd adeseori bărbaȓii noștri cei mai eminenȓi și puși in fruntea celor mai inalte oficii sociale prin desele certe și desbinări fie pe terenul politic, fie pe terenul bisericesc și scolar, fie pe terenul literar: in loc de a căuta prin tóte mijlócele posibile progresul și salvarea naȓiunei noastre pe tóte terenele. Ce să

mai dicem in urmă de aceia, care vâneză ziua și noaptea ne-interrupt după interese particulare-egoistice și astfel cu totul opuse interesului general, de care ar trebui să fie insuflețit ori-care român. Ne-am dat mai departe a acusa adese-ori poporul pentru indolență și neinteresare de binele comun, însă noi preținșii inteligenți en să ne punem mâna pe conștiință și să ne întrebăm, că ore nu merităm mai întâi noi acea acuzare! Asta e faptă și cred că nu o poate nimeni nega. Acusăm adese-ori tinerimea, că e mai desfrănată ca cum eram noi pe vremea ei și că arată cu mult mai puțin interes spre promovarea culturii ei, mai ales acum, când trăiesce într'un aer cu mult mai curat și mai ușor, ca acela in care răspirăm noi și ne uitam in același timp, că aceea tinerime pe care o acuzăm este însuși productul artei noastre și că prin urmare ne acuzăm pre noi inșine.

In fața acestor calamități, ce au făcut o rană apröpe mortală corpului nostru național, nu vom putea nici când să ne fälim, că am făcut mult. Cea-ce am făcut in asemănare cu ceea ce trebuia să facem este apröpe un nimica. Decă având perspectiva asta tristă inaintea ochilor noștri, să nu avem nici de cum cutesanța a ne fäli, că am făcut mult, ci din contră să ne rușinăm și să ne umilim. Apoi odată recunoscută acésta și aflată bine rana de care suferim și ca să ne putem cura radical de ea, să dăm cu toți mâna frățiesce și să jurăm unul altuia numai interesul general numai salvarea și progresul adevărat al națiunii noastre cu devisa:

La lucru prin unire
Cu minte bărbătescă.
Cu mână voinicéscă
Și cu inimă românéscă.

Aci cêrându-ni scusele noastre cătră on. cetitori pentru mica abatere, ce ni-am permis a o face cu acest privilegiu, vom trece la inșă-și tema propusă.

Omul a eșit din mâna Creatorului său ca o ființă cu prerogative estra-ordinare și superiöre in toate privințele tuturor ființelor cu viață de pe pământ. Și deși fizice să desvöltă cu mult mai incet d. e. ca animalele, cu toate acestea pre cele mai multe le intrece prin durata sa. Afară de acésta intogmirea și alcătuirea cea minunată a membrilor sale, mersul său drept, privirea sa spre cer arată din destul că și in privința corpului, omul este cu mult mai superior tuturor ființelor cu viață de pe pământ. El e făcut după chipul și asemănarea creatorului său.

Dacă omul încă și prin partea sa fizică să deosebesce cu mult mai mult de animale și de toate celelalte făpturi, apoi cu atât mai mult să deosebesce el prin prerogativele spiritului său. El poate raționa asupra sa însuși și asupra esistenței și destinațiunii sale. Scurt: el are un suflet nemuritor, care e inzestrat cu facultăți escelente și cu ajutorul căroră pătrunde apröpe toate lucrurile și fenomenele de pe cer și de pe pământ dimpreună cu cauzele, scopul și efectele lor. Pe de altă parte omul progrescă pe și ce merge cu pași gigantici in arte și științe, pe când o rândonică a. e., rămâne tot la aceeași măestriă, de ași face cuibul, pre care o scia una pe vremea lui Adam. Pe când animalele preste tot rămân apröpe tot pe același grad de averitate (măestriă), pe atunci omul să

ridică cu mult mai sus pe scara progresului și a perfecțiunii. Câte descoperiri și câte invențiuni admirabile n'a făcut omul numai in decursul unui secol și cât de departe n'a ajuns el in științe și in arte! Pe de altă parte câtă deosebire nu putem observa intre știința, cunoscințele și esperiințele unui copil și intre ale unui om matur!

E adevărat dară, că omul poate să se ridice pe trepta cea mai inaltă a scării desvöltării și perfecționării ființelor, dacă in decursul desvöltării sale a căpătat o educațiune și instrucțiune bună însă, este știut, omul-copil nu și-o poate da singur de sine fără ajutorul altor ömeni deplin desvöltați și bine educați.

Ingrijitorii cei mai naturali ai omului-copil — precum observăm și in studiul preces, nu pot fi alții, decât aceia care l'au născut adevăcă părinții. Dar nici chiar părinții singuri încă nu sunt in stare a-i da o educațiune și o instrucțiune completă fără concursul altor factori apröpe tot așa de desteri și de interesați ca și părinții in educațiunea și instrucțiunea copilului și aceștia sunt învătătorii (educatori de profesiune.) Așadar adevărata educațiune și instrucțiune și-o capătă și trebuie să și-o capete copilul in familiă și in școlă dela părinți și invătători, ca să nu mai amintim și alți factori, cari încă contribuiesc și ajută mai totdeauna pe copil, însă într'un mod cu mult mai inferior decât al factorilor amintiți. Să înțelege, că aci nu poate fi numărată și natura, care este unul dintre cei mai insemnați factori in educațiunea și instrucțiunea copilului și despre care vom vorbi cu altă ocaziune.

Constatăm dela inceput însă că educațiunea și instrucțiunea copiilor noștri atât in familiă cât și in școlă suferă, când de lepra nenteresării factorilor chemați de a să ingriji de acésta, când de ofica ignoranței, care e destul de lătită in toate păturile societății noastre românesci. Dar ca să putem constata și mai chiar adevărul acesta, n'avem alt-ceva de făcut, decât să ne punem inainte pentru câteva momente icóna său idealul adevăratei educațiunii și instrucțiunii in familiă și in școlă. Ne vom pune dară pe un teren pozitiv, și tot ce n'ar conglăsu cu acésta, vom numi negativul educațiunii și instrucțiunii copilului.

A. Cum să se facă educațiunea și instrucțiunea copiilor noștri in familiă și in școlă?

Răspunsul la acésta întrebare prea momentuoasă i-lă dau diferiți ömeni in diferite chipuri, după cum adevăcă unii consideră educațiunea și instrucțiunea de un scop cultural general, său de un scop particular pentru eșersarea unei profesiuni öre-care in viață. Cei mai mulți însă dau cam acest răspuns:

Copilul să fie corporalmente și spiritualmente sănătos, să se crească din el un bărbat de principii morale tari, un om cu cultură generală: bărbat demn al bisericeii și al statului, său pe de altă parte femeii și mame virtuöse și casnice; scurt membrii folositori in toate privințele societății ömenesci.

Răspunsul acesta l'am putea esprima in resumat prin cuvintele: sănătate, moralitate și cultură generală. Èr pre acestea le-am putea reduce la: educațiunea fizică, intelectuală și instrucțiune morală. Și aceste trei

feluri de educațiune formeză întrăita baptesmă a omului social.

Acum vom incerca a vorbi in liniamente generale și într'un mod aforistic despre fiecare din aceste trei feluri de educațiune:

I. Educațiunea fisică.

1. Sănătatea corpului.

Înaintarea și fericirea omului atârnă in mare parte de sănătatea corpului; fără de acesta viața omului e sarbădă, tristă și curënd devine o povară prea grea, până când se termină cu mórtea. De aceea putem numera sănătatea corpului între cele mai inalte și mai prețioase bunuri de pe pământ.

Îngrijirea de sănătatea corpului se incepe din momentul, când se nasce copilul, care se observă la toate popórele, atât la cele sêlbatice, cât și la cele de pe un gra.1 mai inalt de cultură și civilisațiune.

Păstrarea corpului in deplină sănătate atârnă de la următoarele condițiuni: nutremânt corespunđător, îmbrăcăminte, curățenia, mișcare și odihnă și apărarea de influințe stricăcioase.

a) Nutremântul: Este mijlocul prin care se dau corpului anumite substanțe spre a-i să asimila și a suplini scăđământul ce a suferit. Nutremântul, ca să fie corespunđător, trebuie ales atât după calitate cât și după cantitate, precum și după etatea și timpul in care să dá. De ore-ce organele digestive ale copilului la început sunt foarte slabe, de aceea trebuie să-i să dea și un nutremânt mai ușor de mistuit. Nu mai incapa indoială, că la început nutremântul nu póte fi altul; decât acela, pre care i-lă oferă natura adecă laptele mamei sale. După ce i-au crescut dinții și póte róde cu ei, atunci i să póte da și un nutremânt din bucate semilicuide și amestecate cu legume bine fierte și din când in când câte puțintică carne. Ér ca bēutura să nu să întrebuinteze nici decum alta, decât apă curată.

Pe de altă parte, să nu să amăgiască nimeni că copilul cu cât va mânca mai mult și va bea mai mult, va fi și mai gras și mai sănătos. E bine cunoscut principiul că: „nu trăim, ca să mâncăm, ci mâncăm, ca să trăim.“

Cumpētul și regularitatea in mâncare, precum și renunțarea dela unele bēuturi spirtoase, sunt cele trei căi, care duc la șobrietate și trezie și prin care se conservă in deplină tăriă și voiciune atât corpul cât și spiritul. O astfel de regularitate nu să póte introduce deodată, să înțelege, ci pre incetul. Și anume această regularitate póte merge in raport direct cu înaintarea in etate. Tot aci trebuie să amintim și o necesitate indispensabilă, fără de care omul n'ar putea trăi nici câte-va minute, și acela e aerul. Acest aer însă trebuie să fie curat ca așa să pótă prii sănătății și desvóltării copilului.

b) Îmbrăcăminte: Este un mijloc, care apără corpul de fluctuațiunile temperaturii. Copiul, când es in aer liber, trebuie mai totdeauna sa fie bine îmbrăcat. Îmbrăcăminte ce să destinază pentru copil, să fie comodă și nu togmai așa căldurosă, ca astfel corpul copilului să să póte desvóltă liber și nenpedecat; din ma-

terii simple și cât să póte să fie totdeauna curate și acomodare temperaturii. Aci moda nu trebuie luată in considerațiune. Tot aci să recomandă, ca hainele să să facă pe cât să póte din materiile produse de industria noastră națională, ca cele mai trainice și nu așa costisătóre ca cele străine.

c) Curățenia: Este mijlocul cel mai eficace, de a mănține pelea curată, spre a putea face posibilă și cu inlesnire evaporarea umezelelor stricăcioase din corp și astfel a face să funcționeze regulat toate organele corpului. Din alt punct de vedere curățenia este un semn al culturii și civilisațiunii și totdeodată un mijloc preservativ in contra tuturor hólelor, ba și pentru desvóltarea gustului estetic in om. De aceea spălarea feței, a grumazului și a mânelor in tótă ziua cu apă curată și din când in când corpul întreg scăldat, precum și peptănarea părului și ținerea curată a hainelor de pe copil trebuie să devie o trebuință tot așa de necesară, ca și trebuințele naturale. De asemenea locuința, — camerele de locuit, de invetămēt și de dormit, — să fie totdeauna curată, luminosă și bine aerisită.

d) Mișcarea și odihna: Cea dintai este un mijloc prin care membrele (de multe ori împreună cu acesta) să supun la un esercițiu óre-care, ér cea din urmă este incetarea acelu esercițiu. Mișcarea are o influință binefăcătóre asupra circulațiunea sângelui, respirațiunii și mistuirii. Cu deosebire la început să cere ca mișcarea să fie liberă și numai mai târziu să să reguleze spre anumite scopuri.

„Mișcarea cea mai ordinară, cea mai binefăcătóre și care n'ar trebui neglijată o singura di, dice Niemeyer, este umblatul. Acesta făcut in toate țilele și cu deosebire pe câmpii și deluri, esercită și întărește corpul, desvóltând in același timp in copii semțimētul frumsetelor naturei. Aceste preumblări și escursiuni însă trebuie să le facem cât să póte de variate, ca să gonim astfel uritul, care să agață de ori-ce lucrare monotónă“. Aceste preumblări și escursiuni mai totdeauna au un folos indoit: una mișcarea și alta nenumeratele cunoscințe ce și le póte căștiga copilul cu o astfel de ocașiune.

Dar precum omul are lipsă de mișcare, tot așa are in urma acestoia și de odihnă, prin care puterile discordate prin mișcare séu prin lucru, să recrează și își capetă éră-și intensitatea de mai nainte. Odihna cea recreatóre e somnul.

In privința odihnei și a somnului ca și a nutremântului, trebuie să să deprindă copilul de timpuriu la cumpēt și regularitate, căci odihna și somnul preste măsură molescesce și trândăvesce cu totul corpul și astfel devin impedecătóre desvóltării naturale a lui. Să ascultăm ce dice renumitul Hufeland in privința acestoia: „Somnul prea mult grămădesce la olaltă sucuri prea multe, care pot fi vătămătóre, face organele trândave și netrebnice, ingrașă și ingrenează corpul și astfel póte și el scurta viața“. Aci, ca să scim folosi o măsură potrivită recomandăm principiul practic al străbunilor nostri: „Sex dormisse horas sufficit juvenique, senique, octo damus pigris, novem de stemmate natis“. (Șase césuri a dormi este destul pentru tineri și bătrâni, opt dăm celor leneși și nouă celor de viță mare.)

Însă precum somnul prea mult este împedecător dezvoltării naturale a omului tot-așa este împedecătoare și neodihna sau lipsa de somn. Și aci să ascultăm de nou pe Hufeland: „Nimica nu grăbește consumția noastră mai mult, nimica nu rătăcește mai iute și ne face bătrâni decât lipsa de somn. . . . . Priveghierea continuă lăgă la olaltă tôte însușirile stricăcioșe vieții, precum neconținuta risipire a puterii vieții, rătăcirea și tocirea organelor, grăbirea consumției și împedecarea rein-virei*.”

Tot pentru conservarea sănătății copilului va fi de un mare interes, dacă se va feri de unele influințe stricăcioșe precum sunt: supărarea, mânia, ura și mai ales spaima s. a.

Tot aceeași grijă trebuie să se pörte la dezvoltarea celor cinci simțiri și cu deosebire la dezvoltarea simțului vederii și al auzului, care sunt cele mai nobile și mai delicate părți ale corpului. Simțul vederii se periclităză, este sciut, prin o lumină prea intensivă sau prea slabă, prin privirea la mai multe colorii deodată, prin fum ș. a. Simțul auzului se periclităză mai cu deosebire prin pognituri prea agere și momentane, prin șgomot continuu ș. a.

2. Abilitatea corpului.

Corpul omului pre lângă sănătate, trebuie să aibă și abilitate sau dibăciă în mișcăriile lui. Acesta se pöte câștiga prin anumite deprinderi ale nervilor motori și a mușchilor. Atari deprinderi se numesc gimnastică. Deprinderile gim-

nastice pun corpul în o mișcare multilaterală și influințăză fôrte mult asupra dezvoltării armonice a lui. Între deprinderile gimnastice se numără și jocul. Despre însemnătatea jocului ne permitem a cita frumoșele cuvinte ale lui Sailer: „Jocul copiilor sub o înțelptă conducere, este fără contradicere adevăratul profesor al copilăriei; el ocupă postul său într'un mod admirabil, fără discordie și fără gelosiă; el dezvoltă spiritul și rațiunea copiilor, face să se nască în ei gustul frumosului și le inspiră semțimentul binelui. Acesta este și un mijloc de a preveni uritul; ocaziune de ai abate dela multă mâncare, în fine un remediu eficace în contra pasiunilor, care omöră corpul și spiritul.* — Odată constatată influința cea mare a jocului asupra dezvoltării copilului, va fi de lipsă ca chiar la lucruri serioșe să fie condus prin jocuri plăcute și atrăgătoare, scurt: „să lucreze jucându-se și să se jöce lucrând.*” Tot între deprinderile gimnastice se numără și inotatul și călăritul.

Afară de aceste deprinderi generale mai sunt unele, care se fac pentru anumite scopuri practice și se referă numai la unele părți ale corpului. Așa sunt pentru esemplu deprinderile mânilor la scriere, desemnare, impletire, cöșere, la pictură și la musică. Cu deprinderea mânilor, se înțelege că se face și a vederii. Apoi ér unele deprinderi se reduc la organele vorbirei, precum la pronunțarea adevărată și frumoșă, la cântare ș. a. Cu deprinderile acestea se perfecționăză tot-deodată și auzul.

(Va urma).

BCU Cluj / Lângă un pörreu! Library Cluj

Să răvarsă dalba diuă
Și pre-o ripă de pörreu
Stau și-ascult ce dulce-și plänge
Păsërica dorul său.

Tot ascult, ascult în gânduri
Ah în mi de gânduri dus
Pân' ce nu mai sciui de mine.
Pân' ce söröle e sus.

Cântă, cântă päsërică!
O! în place, place mult:
Tu se cânti de vremea vechu
Eu se fac și se te-ascult.

Să-mi tot cânti până pre. ceriuri
Rađiele ultime-apun.

Pân ce mă tređiesc departe
Cu-al meu gând și dor nebun.

V. B. Munteșescu.

V A R I E T Ă Ţ Î.

Primul amor.

Öșpeții numeroși ai contesei să retrăseseșă încetinel cam dela unspredece öre încöce și la mediul nopții se găseau reuniți în salon numai vr'ö șese înși, amicii cu totul intimi ai casei. Frumosul Palamede pronunțase opiniunea sa impunătoare despre toaletele remarcabile din acea sëră. René istorisise ultimul duel, Edmond ultima alergare de cai, svonurile cele mai de frunte să comentaseră în obicinuita manieră filantropică și pentru prima dată, dela o jumătate de öra încöce, conversațiunea încetase.

Contesa se adresă cătră vecinul ei, cătră tăcutul Gaston. „Astăđi faci încă mai mult vuet ca de altă dată* dișe ea, „este o jumătate de öra de când dormi cu ochii deschiși. Apostrofatul, care, ședënd pe un scaun mic, fusese serios ocupat de a încinge focul din sobă, și care demonstrase cu această ocaziune o desteritate, propriă, după francesi, înamoraților și filozofilor, se întörse încetinel și răspunse netulburat: Meditاسem totmai la primul meu amor. —

— „Recunoștința este onorifică atât pentru cel care dă,

cât și pentru cel care primesce* dișe contesa. „Povestește-ne istoria acelui prim amor, care te face ca să visezi încă și astăđi.*

Gaston iş frecă încetinel mânilor sale uscate, după cum era obiceiul său, și fără de a ascepta mai multe îndemnări, începu după cum urmëză:

„Dacă vorbesc despre primul meu amor nu mă gândesc la cel dintăi dintre tôte amorurile mele. Asta, ce-i drept, la timpul său, mi-a causat destule suferințe și destule bucurii sfiiciöse; dar astea tôte-sü uitate de mult. Când în mai aduc aminte de el în este, par' că aş cugeta la altceva nu la istoria tineretelor mele. Eram pe vremea aceea ca de vr'ö doispredece sau treispredece ani și ea era sora companionului meu de scölă Jacques. Pentru prima öra am vedutu-o în curtea noastră de jocuri, unde venise cu muma-sa pe timpul orei de recreațiune pentru ca să vedă pe frate-säu. Era iërna; curtea era plină de zăpadă și o luptă erăncenă se purta între cele douë părți vrășmașe în care se separase scölă noastră. În momentul când o zării la intrarea curții un bulgăr aspru de zăpadă mă isbi la cap astfel încät căđui jos fără simțiri. Când după câteva minute în veni öraș în lire, ședeam pe un scaun în

logea portarului și cele două femei, numa și sora amicului meu, steteau lângă mine și se uitau neliniscite la mine.

A doua zi dimineața întrebară prin Jacques de aflarea mea și în duminică viitoare li făcui o vizită. Nu ășei nici un cuvânt, d'abia îndrăzneam să ridic ochii, dar aș fi sărit de o mișcă de orî în foc și în apă, numai și numai pentru a atrage din nou privirea neliniscită a fetei celei frumoase asupra mea. Săra făcui mereu la planuri pentru cele mai minunate vitejii cu care voiam s'o pun în mirare, și s'o silesc ca să mă admire. Alt nimic nu ceream și nici nu așteptam. Așa-i copilăria. Anima jună este până la stupiditate gata la jertfe, modestă până la exces, tot odată egoistică și vanitoasă. Nu pōte dar iubi, dar i e sete de admirațiunea altora; nu este scopul s'eu de a fericii, și unică fericire pe care o cunoște, este o neliniscie delicioasă; singura trebuință a ei este: să primescă iubire, fără ca să dea. La o vîrstă mai înaintată dăm, fără a primi, și ne simțim bine cu tōte acestea. Așa dar tōte sunt bine întocmite în lume, unde s'ē găsesc ōmeni, cărora li place a dărui și altii, carii iș află norocul lor întru a primi daruri. Inșe, ah, cât este de fericit, unicul scurtul timp, acel timp în care dăm și primim, în care iubim și suntem iubiți. L'am cunoscut, dar ea, cea care mă făcea atunci atât de fericit, m'a părăsit. Cât era lumea de frumoasă când o vedeam împreună cu ea, cât era cerul de albastru, aerul de temperat. Alergam mână în mână din loc în loc și pretutindenî unde soseam, ne suridea bucuria, ne ruga plăcerea să zăbovim. Noi treceam rîdend, cîntând, triumfând, fiind siguri pretutindenî de norocul nostru. Câte odată prē ne întreceam și bucuria noastră sgomotōsă spăimēnta pe ōmenii mai cumpătați. Dar privirea lor severă s'ē indulcea după ce s'ē oprise cîtva timp asupra-ne. „Sunt tineri, lăsați-i să se bucure” ăiceau bătrēni și treceau zîmbind cu tristeță. Ea s'ē anina cu atăta tăriă de brațul meu, s'ē lipea atāt de tare de anima mea, încāt credeam, că nu o voi perde nici odată în lumea asta. Gîndul unei schimbări posibile nu-mi venia nici odată, nu m'ē mirista nici odată. Așa vieții mult timp, sēptēmāni, luni, ani trecură în sbor, fără ca să fi băgat în sēmă.

„Intr'o sēră, după ce petrecuserăm peste ăi încă cu mai mult sgomot și cu mai multă veselie ca de altă dată, mi s'ē pāru de odată rēu dispusă și rece. Mē cuprinse o frică grozavă, pe care nu o pot descrie. Mē trecură fiorii de ghiată. „Te va părăsi” im ăisei în mine, „de bună sēmă, de sigur te va părăsi. Im veni aminte, cât de puțin mē interesasem în adevēr de ea, că pōte cerusem prē mult dela credința și alipirea ei cātră mine. Pentru prima ōră simții cētīnāndu-se increderea mea în mine și în ea și cu frică cāntai în ochii ei. Dar privirea ei s'ē întōrse obosită de la mine și nu-mi dete nici un rēspuns. Linisceea mea era perdută, vieța mi s'ē schimbă. Câte o dată mē mai stringea cu foc în brațele ei, dar dulcēța sārutātului ei perise, de multe ori mē respingea posomorită, și simții spre durerea mea nespūsă, ca dragostea mea cātră ea o obosa. Și cānd mē întorsei odată ostēnit și fără voie a casă, gāsii odaia întunecōsă rece și deșertă: ea, amica mea, lumina mea, odorul meu perise.

„Acum încep u existență miserabilă pentru mine. Perderea ce suferisem, mē rodea la animă, dar grigēea mea era de a ascunde acēstă pierdere dinaintea lumii. Mē sileam să arāt o față veselă fericită, recercam societatea ōmenilor tineri și voioși, aplicam o ingrigire mare, mai nainte batjocorită, față, cu exteriorul meu și cu toaleta mea. Dușmanii cātva timp ăiceau de mine, că m'aș fi sulemenit, pentru ca să ascund pālōrea feței mele. Asta nu-i drept, dar acum pot s'o mărturisesc, că am întrebuintat destulă pomadă, pentru ca să nu-mi cadă pērul, și că am cumpērat o sticlă cu o tinctură inventată de curēnd, care să-mi redea pērului meu încăruntit, colōrea tinereței. Acēstă ipocrisie nu dură inșe mult timp. Mē sāturai de aceste apucături și astăzi nu-mi mai pasă de vorbele lumii. Sciu că iubita mea m'a părăsit, că nimic nu o va

mai aduce înapoi, și fie-cine, care mē cunoște pōte s'o scie și s'ē recunoscă perderea ce am suferit, după exteriorul meu. Dar încă tot mai plāng pe cea perdută, im lipsesce pretutindenî, nimic, nimic nu-i în stare să mi-o înlocuiescă și aș da bucuros tot ce mai am, ori ce plăcere și ori ce fericire ce mi-ar fi încă destinată, pentru singurul preț de a o putea numi încă odată a mea, pentru a trăi încă odată acel timp scurt dar frumos, în care am fost fericit, ca nici odată*.

Gaston făcu și privi neclintit în focul care s'ē stingea și iș frecă încetinel, după cum era obiceiul s'eu, mānile sale uscate.

„Care era numele acelei ființe minunate?” întrebă contesa.

„Junețea mea”, respuse Gaston, fără de a întorce ochii sei dela foc.

(Și ele sciu să tacă). — Se ăice că e imposibil, ca femeia să pās-treze un secret și deci nu e capabilă să ocupe un post public. Domnișōra Z., o jună telegrafistă din Berlin a dovedit că nu e tocmai exact, ce ăice lumea. Frumōsa telegrafistă ședea într'o ăi la aparatul ei și se gāndea de sigur la amantul ei. Ea vedea de sigur viitorul frumos, cānd li s'ē va deschide cerul fericirilor, cānd se vor uni înaintea altarului. De o dată i s'ē întinde prin ghișet o depeșă, scrisă de mână de damă. Ea începe să numere cuvintele, dar deja la adresă deveni palidă. Depeșa era cātze scumpul ei: „Domnului Eduard M... strada lāmțiilor; a trebuit să așteptii miercuri, iertare, desēră cofetăria strada plăcerilor, — ora obișnuită Maria.” Vorbele jucau înaintea ochilor telegrafistei și inimiōra bătea grozav, dar ea s'ē stăpini și fără să s'ē uite la adresanta îi ceru 1 franc și 50 bani, apoi s'ē puse la aparat și transmise prea iubitului s'eu întēlnirea cu Maria. Ducēndu-se acasă fata nu spuse nimēnui ce a pāțit. Dar mama cunoște tot-d'auna cānd copila are ceva la animă. Sēra s'ē lāmuri lucrul. Dēnsul, scumpul Eduard veni și nici el nu-și putu explica la început intristarea fetei. Numai după ce dēnsul îi arātă depeșa primită înainte de amēdii și care nu scia de unde vine, atunci fata începu să plāngă de bucurie și descoperi secretul. Amicii lui, în urma unei prinsori, făcuseră acea glumă cam periculōsă, spre a pune pe față la încercare; purtarea telegrafistei a fost de tōtă lauda, cum vedurām.

Nu de mult în Paris s'au prins 4 dame, să jōce de ce partide de wist, fără să vorbescă un cuvēt. Dar terminānd jocul, trei din ele au — leșinat în urma grozavei oboseli!

Reboiul.

Litere și arte.

„Hora Brașovului” și „Tupiluș prin Năgăruș,” polca franțaise cu motive din opereta Craiu-Nou” amēndoue de C. G. Porumbescu, au apărut de curēnd în comisiune la librăria N. I. Ciurcu Brașov. Hora costă 60 cr., polca 42 cr.

Este de prisos ca s'ē mai recomandăm cu vorbe multe aceste noue opere ale prețuitului nostru compositor, care cu melodiile sale pline de un farmec euceritor și-a făcut deja un nume lăudat în arfa sa încântătoare. Atāt handele militare, cât și faimōsa capelă a orașului Brașov s'a grăbit a primi în repertoriul lor aceste piese, menite de a face în scurt timp ocolul — decă nu al lumii, dar de sigur al țerilor locuite de Romāni.

„Școlă practică,” magazin de lecțiuni și materii pentru instrucțiunea primară de Vasile Petri. (Apare la prima fiecārei luni în număr de cāte 2 cōle și costă pe an 3 ll. plătiți înainte). Așa e numele unui nou ăiar pedagogic-didactic, ce apare în Năsēud sub redacțiunea d-lui V. Petri. Scrierile și publicațiunile de până acum ale eminentului nostru pedagog sunt destul de cunoscute, de mare valōre și binevedute prin mānile dascălilor romāni de dincōel și de dincolo de Carpați. Fără a intra în amănunte asupra acestei nouē foi, ce a început a apărea cu 1 Aprile a. c., o recomandăm cu tōtă căldura tuturor dascălilor romāni — ca și tuturor hārbațiilor, cari sunt chemați a s'ē ingrijii de prosperarea și înaintarea școlēlor nōstre romānesce, creșdēnd că le va face bune servicii în spinōsa dar frumōsa lor chemare.

Ridicāți starea școlēlor și a invēțătorilor romāni la pozițiunea ce le compete în concertul celor-lalte națiuni culte și civilizate din lume și cu acēsta ați ridicat inșăși națiunea, pentru-că aci zace ascuns viitorul ei de aur, pe care dorim s'ē-l ajungă cât mai curēnd; inșe nu uitați în același timp de a susține și îmbrățișa cu căldură și cūm viu interes literatura pedagogică, care din nenorocire la noi s'ē allă încă în fașă, pentru-că ridicarea și prosperarea școlēlor nōstre, precum și calificarea invēțătorilor nōstri sunt condiționate de acēsta.

Dorim acēstei prețuite foi o bună reușită și îi urām tot-deodată o viață lungă și fericită.

I. Dariu.

Redactor responsabil: Theochar Alexi.